

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра публічного управління та адміністрування

ПАСІЧНИК ГАЛИНА ВАСИЛІВНА
(прізвище, ім'я, по батькові)

УДК 352: 364
(індекс)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ **ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ**

(назва роботи)

Публічне управління та адміністрування
(назва освітньої програми)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

(підпис, ініціали та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник

Баран М. П., к.держ.упр.,

доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання, підпис)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Лопушинський І.П., д.держ.упр., професор

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання, підпис)

Рецензент

Озьмінська І.Д., к.філос.н., доцент

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання, підпис)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Івано-Франківськ – 2023

АНОТАЦІЯ

Пасічник Г. В. Публічна політика у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб. Рукопис.

Магістерська робота за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування». Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Івано-Франківськ, 2023.

Магістерська робота присвячена дослідженню публічної політики у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, формулювання проблем у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб та рекомендації з їх вирішення.

Розкрито теоретико-правові основи дослідження питання внутрішнього переміщення з 2014 року та в період повномасштабного вторгнення. Розглянуто стан соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Івано-Франківській області в період повномасштабного вторгнення. Охарактеризовано прийняття внутрішніх політик стосовно внутрішньо переміщених осіб та напрямів підтримки у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб.

Також розкрито проблеми у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб та сформовано рекомендації щодо їх вирішення.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування наукових положень, обґрунтувань та висновків у практичній діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування при формуванні та реалізації державної політики у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, збройний конфлікт, адаптація, державна допомога, міграція, соціальний захист, публічна політика.

ABSTRACT

Pasichnyk H. V. Public policy in the field of internally displaced persons' social protection. Manuscript.

Master thesis in the specialty 281 «Public Administration and Management». Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. Ivano-Frankivsk, 2023.

The master's thesis is devoted to researching public policy in the field of internally displaced persons' social protection, formulating the problems in the field of internally displaced persons' social protection, and making recommendations for their solution.

The theoretical and legal foundations of the study of the issue of internal displacement since 2014 and during the period of full-scale invasion are revealed. The state internally displaced persons' social protection in the Ivano-Frankivsk region during the period of full-scale invasion is considered. The adoption of internal policies regarding internally displaced persons and areas of support in the field of internally displaced persons' social protection is characterized. Also, the problems in the field of social protection of internally displaced persons are revealed, and recommendations for their solution are formed.

The practical significance of the obtained results refers to the possibility of applying scientific provisions, justifications, and conclusions in the practical activity of state authorities and local self-government bodies in the state policy formation and implementation in the field of internally displaced persons' social protection.

Keywords: internally displaced persons, armed conflict, adaptation, state aid, migration, social protection, public policy.

З М І С Т

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПИТАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ З 2014 РОКУ ТА В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ	10
1.1 Історія поняття «внутрішньо переміщена особа» та його значення у міжнародній практиці	10
1.2 Нормативно-правова база захисту внутрішньо переміщених осіб	15
1.3 Інституції, які займаються питанням соціального захисту внутрішньо переміщених осіб	24
РОЗДІЛ 2	
СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В ІВАНО- ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ	31
2.1 Аналіз внутрішнього переміщення осіб в Івано-Франківській області в період повномасштабного вторгнення	31
2.2 Характеристика прийняття внутрішніх політик стосовно внутрішньо переміщених осіб	40
2.3 Формування напрямів підтримки у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб	51
2.4 Аналіз підтримки міжнародних донорів внутрішньо переміщених осіб в Івано-Франківській області	70
РОЗДІЛ 3	
ГРУПУВАННЯ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ТА ФОРМУВАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ З ЇХ ВИРІШЕННЯ	76
ВИСНОВКИ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91
ДОДАТКИ	101

ВСТУП

Актуальність теми. Військове вторгнення російської федерації в Україну змусило мільйони громадян змінити місце проживання та оселитися в інших регіонах нашої держави. Цей процес почався з 2014 року і триває сьогодні. Масове переміщення людей спричинило появу великої кількості внутрішньо переміщених осіб, нові проблеми для держави щодо їх забезпечення, насамперед проблеми соціального захисту, зайнятості, житла, виплати пенсій, грошової допомоги та медичного обслуговування. За даними Уповноваженого Верховної Ради з прав людини 4,9 млн громадян України стали внутрішньо переміщеними особами. З них 30% – пенсіонери та люди з інвалідністю. Фактично, кожна друга сім'я – це сім'я, яка має одного або більше дітей. 13 млн громадян України залишаються в районах інтенсивних бойових дій та на тимчасово окупованій території. 7,9 млн осіб виїхали за межі країни, шукаючи притулку за кордоном, це 20 % фактичного населення нашої держави¹. У зв'язку з цим актуальним є визначення змісту поняття «внутрішньо переміщена особа», співвідношення його з таким поняттям, як «біженець», «особа, яка потребує додаткового або тимчасового притулку». Дослідження цього поняття, з одного боку, має практичний сенс, бо, по-перше, вказана правова категорія повинна відповідати й нормам міжнародного права та узгоджуватися із законодавством країн ЄС, по-друге, правильність формулювання цього поняття обумовлює особливості правового статусу внутрішньо переміщених осіб у державі, їх правовий, соціальний захист та недопущення зловживання правами.

Військові дії, незалежно від їх масштабу, завжди призводять до вертикального та горизонтального переміщення населення. У вертикальному напрямку військові дії зазвичай лише зменшуються, оскільки призводять до

¹Омбудсмен назвал количество внутренних переселенцев в Украине. URL : <https://www.slovoidilo.ua/2022/12/14/novyna/suspilstvo/ombudsmen-nazvav-kilkist-vnutrishnixpereselencziv-ukrayini>

людських втрат. Є горизонтальний рух у всіх напрямках від епіцентру події. Це явище природне і зрозуміле, коли люди тікають від небезпеки. Це означає, що виникає вимушена міграція на відміну від постійної добровільної внутрішньої міграції, яка раніше існувала в Україні. Однією з характерних рис цього виду міграції є стабільно погане або навіть можливе погіршення соціально-економічного становища у більшості випадків. Масове переміщення населення всередині країни пов'язане з низкою особливих проблем, що виникають як у внутрішньо перемішених осіб, так і в суспільстві в цілому, – відбувається абсолютне спрощення поведінки людини заради виживання, однак це породжує загальну невизначеність у суспільних відносинах. Відсутність реальних перспектив відновлення в найближчій перспективі контролю держави над тимчасово окупованими територіями зумовлює необхідність розроблення адекватних адаптаційних стратегій². Наслідком подій, що склалися в країні, є економічна, політична і соціальна криза. Дії держави повинні бути спрямовані в першу чергу на подолання кризових явищ та стабілізації ситуації у суспільстві.

З 2014 року в Україні йде війна. І хоча у щоденному вжитку вона і сьогодні не має єдиної назви – організація об'єднаних сил, антитерористична операція, збройна агресія, військовий конфлікт, збройний конфлікт, військова окупація території України – і міжнародна спільнота, і міжнародні організації, і Верховна Рада України, і український народ визнають агресором Російську Федерацію.

Прагнення миру, очікування миру стали головною мрією країни. Але мир не приходить сам по собі. Його потрібно будувати. Його потрібно зберігати та укріплювати. Потрібно вивчати та аналізувати ситуацію. Будівництво миру – це не лише справа політиків, військових та дипломатів. Їх діяльність, без сумніву, є важливою. Але участь суспільства робить процес

²Капінус О.Я. Особливості державного регулювання міграційних процесів в умовах збройного конфлікту на Сході України. Державне регулювання процесів економічного і соціального розвитку. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 2(53). URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Tpdu_2016_2_22%20(1).pdf

більш успішним, розширює базу вивчення ситуації та прийняття рішень, дає суспільству розуміння важливості досягнутих результатів. Хоче країна миру чи війни, до чого готові громадяни – від цього також залежить мир.

Коли російська федерація почала повномасштабне вторгнення на територію України у 2022 році, кількість внутрішньо переміщених осіб, які втекли або втратили свої домівки через обстріли, почала збільшуватися з кожним днем, що значно вплинуло, зокрема, і на ринок праці та соціальне забезпечення і викликало потребу покращення організації, регулювання та надання соціальних послуг тим особам, які цього потребують.

Досліджувану проблематику можна знайти у працях та наукових статтях як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Ті чи інші питання соціального захисту прав і свобод внутрішньо переміщених осіб та гарантій їх реалізації досліджено в роботах таких науковців: М. Буроменського, О. Виноградової, М. Вінсента, А. Гринчак, О. Гончаренко, Дронюк, Б. Захарова, І. Козинець, О. Кузьменко, К. Крахмальова, Є. Лібанова, О. Малиновської, В. Новіка, Л. Наливайко, Р. Наджафгулієва, О. Особова, Т. Семигіна, В. Стешенко, С. Чехович, Г. Христова, Л. Шестак, В. Шелюк, М. Шульга, А. Ястребової та ін.

Мета магістерської роботи – аналіз поточного стану реалізації державної політики у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, форми та методи соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами, а також визначення напрямів її удосконалення.

Для досягнення окресленої мети необхідно виконати наступні **завдання**:

- 1) відобразити історію формування поняття «внутрішньо переміщена особа» та його значення у міжнародній практиці;
- 2) оцінити нормативно-правову базу щодо захисту внутрішньо переміщених осіб;
- 3) дослідити інституції, які займаються питанням соціального захисту внутрішньо переміщених осіб;

- 4) проаналізувати внутрішнє переміщення осіб в Івано-Франківській області в період повномасштабного вторгнення;
- 5) охарактеризувати прийняття внутрішніх політик стосовно внутрішньо переміщених осіб;
- 6) сформуванати напрями підтримки у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб;
- 7) проаналізувати підтримку міжнародних донорів внутрішньо переміщених осіб в Івано-Франківській області;
- 8) вказати проблеми у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб та сформуванати рекомендації з їх вирішення.

Об'єктом дослідження є соціальний захист внутрішньо переміщених осіб.

Предметом дослідження – соціальний захист внутрішньо переміщених осіб на прикладі Івано-Франківської області.

Методи дослідження. Під час написання магістерської роботи використовуються такі методи дослідження, як: емпіричні методи – порівняння та документальний метод застосовано для опрацювання емпіричної бази дослідження, матеріалів офіційних веб-сайтів та звітів; теоретичні методи – системний підхід (аналіз нормативно-правових актів, які передбачають соціальний захист внутрішньо переміщених осіб, суб'єктів, які сприяють реалізації права на соціальний захист, повноважень та основних показників ефективності Департаменту соціальної політики Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації); універсальні методи дослідження – аналіз та синтез.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування наукових положень, обґрунтувань та висновків у практичній діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування при формуванні та реалізації державної політики у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб.

Результати досліджень були представлені на I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теоретико-прикладні аспекти розвитку цифрової держави в Україні»: **Пасічник Г.В.**, Баран М. П. Цифрова трансформація у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб: досвід департаменту соціальної політики Івано-Франківської обласної державної адміністрації. Теоретико-прикладні аспекти розвитку цифрової держави в Україні: матеріали I всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 09 листопада 2023 року) м. Київ: Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, 2023. 204 с. URL:

<https://mail.google.com/mail/u/0/?pli=1#inbox/FMfcgzGwHxsbrbCzLmGTcMqmnfdwLkK?projector=1&messagePartId=0.1>

Дана магістерська робота *складається* із вступу, трьох розділів (7 підрозділів), висновки, загальний обсяг яких складає 100 сторінок без додатків, з них основного тексту – 90 сторінок та містить 6 рисунків і 5 таблиць. Список використаних джерел містить 81 найменування, у тому числі 4 іноземною мовою. Положення основного тексту доповнює матеріал, викладений у 4 додатках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПИТАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ З 2014 РОКУ ТА В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

1.1 Історія поняття «внутрішньо переміщена особа» та його значення у міжнародній практиці

Для правильного розуміння змісту поняття «внутрішньо переміщена особа» необхідно звернутися до історичного минулого становлення та розвитку цього поняття у національному законодавстві, відокремивши його від інших категорій. Це допоможе визначити шляхи покращення правового статусу внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) і не повторювати помилок, які держава робила в минулому.

З середини 2014 року значна частина Донецької, Луганської областей та Криму, а з 24 лютого 2022 року такі області як Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Запорізька, Київська, м. Київ, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернігівська стали локацією прямих воєнних зіткнень, які нанесли шкоду місцям проживання багатьох українців, призвели до зростання внутрішньої міграції населення та виникнення нової групи українського суспільства – ВПО. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців на своєму інтернет ресурсі зазначає (далі – УВКБ ООН): «ВПО – це люди, які залишили свої домівки, рятуючись від небезпеки, але не перетнули міжнародний кордон, а залишились на території рідної країни. ВПО перебувають під законним захистом свого уряду. Вони зберігають усі права та захист згідно з міжнародним законодавством з прав людини»³.

³Інтернет ресурс Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. URL: <https://www.unhcr.org/ua/>.

Вперше поняття «внутрішньо переміщена особа» було запропоновано в Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». У статті 1 Закону під ВПО розуміється громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання внаслідок або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру⁴. Варто також звернути увагу на те, що поняття «внутрішньо переміщена особа» було сформульовано у нормах міжнародного права і починаючи з 2014 році цей термін було запозичено у вітчизняне законодавство.

У цьому контексті цікаво розмежувати такі поняття, як «біженець» і «внутрішньо переміщена особа», які є міжнародно-правовими категоріями і мають дещо спільне.

Поняття біженця і ВПО дійсно мають багато спільних рис, між ними є також низка достатньо принципових відмінностей правового, а також політичного характеру. Розуміння цих відмінностей є істотним в контексті формування як загальноукраїнської, так і європейської міграційної політики та забезпечення належного адміністративно-правового статусу внутрішньо переміщених осіб⁵. Відповідно до статті 1 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового притулку» біженець – особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає

⁴Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 № 1706. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>

⁵ Крахмальова К. О. Адміністративно-правове забезпечення статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні: дис. канд. юрид. наук : 12.00.08 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2017. 210 с.

користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань⁶. Порівнюючи тлумачення понять «біженець» та «внутрішньо переміщена особа» можна констатувати такі відмінності. По-перше, це громадянство у поєднанні з місцем перебування особи, де виникли певні обставини. Біженці перебувають поза межами країни свого громадянства і покинули її з певних причин, які прописані в Законі України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового притулку». ВПО – це особи, які вимушено переселилися всередині країни з причин уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Отже, виконаний аналіз визначення поняття «біженець» (відповідно до статті 1 Конвенції про біженців 1951 року⁷) та поняття «внутрішньо переміщеної особи» (відповідно до пункту 2 Преамбули Керівних принципів Організації Об'єднаних Націй з питань внутрішнього переміщення⁸) дозволяє зробити висновок про те, що причиною міграції біженців є «добре обґрунтований страх переслідування через расу, релігію, національність, приналежність до певної соціальної групи чи політичні погляди» (стаття 1 Конвенції). Однак у випадку з ВПО причини, що зумовлюють вимушене чи примусове внутрішнє переміщення, є більш загальними і переважно стосуються груп чи маси людей, які переміщуються «зокрема, в результаті або з метою уникнення наслідків збройного конфлікту, ситуацій загального насильства, порушення прав людини або природних чи спричинених людиною

⁶ Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>

⁷ Конвенції про біженців 1951 року. URL: https://leksika.com.ua/12880610/legal/konventsija_pro_status_bizhentsiv_1951

⁸ Керівні принципи Організації Об'єднаних Націй з питань внутрішнього переміщення. URL:

<https://www.ombudsman.gov.ua/uk/kerivni-principi-oon-z-pitan-vnutrishnogo-peremishchennya-vseredini-krayini>

катастроф»⁹. Тому змішувати ці поняття і, відповідно, статус цих осіб не можна.

Одним із основних актів, що визначає статус ВПО у міжнародному праві, є Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення. Відповідно до Преамбули цих принципів ВПО вважаються особи або групи осіб, які були змушені покинути свої будинки або місця постійного проживання, зокрема внаслідок або з метою уникнення наслідків збройного конфлікту, ситуації загального насильства, порушень прав людини, стихійних або антропогенних лих і які не перетнули міжнародно визнаний державний кордон¹⁰. Спостерігається і тенденція до звуження поняття «внутрішньо переміщеної особи» лише до громадян, що можемо зустріти у працях О. Котляр, О. Малиновської. Впровадження нових термінів або звуження наявного недоцільним з огляду на те, що законодавче тлумачення поняття «внутрішньо переміщена особа» найбільш повно узгоджується із загальноновизнаною міжнародною термінологією.

Варто також звернути увагу на термін «евакуація». Евакуація являє собою примусову міграцію, організований процес вивезення цивільного населення, підприємств, установ, майна, худоби та інших цінностей з місцевості, у разі збройної агресії проти держави, терористичного акту, стихійного лиха, аварій, катастроф, а також з місцевості, в якій мають здійснюватися важливі господарські перетворення (риття каналу, затоплення території під час будівництва гідроелектростанції тощо). Також у процесі евакуації передбачено планомірне вивезення (виведення) у безпечні місця із районів бойових дій військ, військовополонених, поранених, хворих, пошкодженої зброї / техніки, майна (трофеїв), інших матеріальних / культурних цінностей¹¹. Звідси виникає питання, який статус отримують

⁹ United Nations Guiding Principles on Internal Displacement. URL: <https://documentsddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G98/104/93/PDF/G9810493.pdf>

¹⁰ Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення. URL : <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf>

¹¹ Convention and Protocol relating to the Status of Refugees. URL : <http://www.unhcr.org/protection/basic/3b66c2aa10/convention-protocol-relatingstatus-refugees.html>

особи, яких було евакуйовано порівняно зі статусом «внутрішньо переміщена особа». Це питання потребує чіткого оформлення у законодавстві.

Треба звернути увагу на тому, що зараз у чинному законодавстві є наявність неузгодженої термінології і паралельне вживання разом з поняттям «внутрішньо переміщена особа» таких понять, як «переселенець» або «особи, які... переселилися з тимчасово окупованої території, району проведення антитерористичної операції» (Про особливості реалізації прав деяких категорій осіб на загальнообов'язкове державне соціальне страхування).

На нашу думку, потрібно внести зміни у законодавство, щоб усунути різноманіття термінологічних визначень стосовно такої категорії громадян, як внутрішньо переміщені особи. Зараз уже напрацьовується проект змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (нова редакція). У статті 1 пункті 4 Закону ВПО – громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка постійно або тимчасово проживає в Україні, або особа, яку визнано біженцем чи особою, яка потребує додаткового захисту, яку зобов'язали покинути або, яка була змушена покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини або надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру та перемістилась у межах території України.

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що наявне в законодавстві поняття «внутрішньо переміщена особа» повною мірою відповідає усталеній у міжнародному праві термінології. Водночас треба розрізняти це поняття із суміжними правовими категоріями, що є в нормах міжнародного права (біженці, особа, яка потребує додаткового або тимчасового захисту), та внести зміни у чинне вітчизняне законодавство стосовно уніфікації термінології. Основними критеріями, що характеризують і відрізняють поняття «внутрішньо переміщена особа» від суміжних правових категорій, є обов'язкове перебування особи на території країни та причини, які змусили особу залишити постійне місце проживання.

1.2 Нормативно-правова база захисту внутрішньо переміщених осіб

Станом на лютий 2021 року в Україні офіційно зареєстровано 1,4 млн ВПО¹², які були змушені покинути свої домівки в Донецькій та Луганській областях і Криму. Водночас офіційна статистика не відповідала реальній кількості ВПО, які постійно проживали на підконтрольній Уряду України території через необхідність реєстрації або збереження реєстрації ВПО як передумови для доступу до послуг, соціальних виплат та пенсій. Так, за оцінками ООН, приблизно 745 000 ВПО постійно проживають на підконтрольній Уряду України території¹³. Для сотень тисяч ВПО в Україні внутрішнє переміщення має затяжний характер, адже вони так і не віднайшли свої довгострокові рішення. По-перше, необхідна перевірена інформація про кількість, локації, потреби, наміри та перешкоди, з якими стикаються ВПО, що мають бути основою для державної та місцевої політики. По-друге, важливим є більш структурований та системний підхід для розробки таких політик та моніторингу їх реалізації.

Національна стратегія з прав людини, прийнята у березні 2021 року, однією зі стратегічних цілей визначає інтеграцію ВПО¹⁴. А тому ця стратегія серед очікуваних результатів передбачала прийняття загальнодержавної політики інтеграції ВПО, що відповідає Керівним принципам ООН щодо переміщення осіб усередині країни, стандартам Ради Європи, які стосуються прав, свобод і законних інтересів ВПО, а також основоположним документам у сфері захисту прав людини.

У 2017 році в Україні було прийнято Стратегію інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо

¹² За даними Міністерства соціальної політики України. URL : <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>

¹³ Огляд гуманітарних потреб. Україна. 2021 URL: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/hno_2021-ukr-2021-02-09.pdf

¹⁴ Національна стратегія з прав людини: Указ Президента України від березня 2021 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1192021-37537>.

внутрішнього переміщення на період до 2020 року та План заходів до неї¹⁵. Строк дії цих документів сплинув у грудні 2020 року, і станом на квітень 2021 року ані Стратегію, ані План заходів так і не було ухвалено на новий період. Наявність таких загальнодержавних документів є важливою передумовою для визначення основних пріоритетів політики щодо питань, пов'язаних із внутрішнім переміщенням, координації роботи органів центральної влади, визначення відповідальних за реалізацію окремих заходів сторін. Стратегія та План заходів були важливими орієнтирами для органів місцевої влади та самоврядування.

Нижче наведена Таблиця 1.1, що відображає ситуацію з кількістю ВПО, що стоять на обліку в Єдиній інформаційній базі даних про ВПО (мають статус ВПО) в тій чи іншій області України.

¹⁵ Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2023 № 909-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-2017-%D1%80#Text>

Таблиця 1.1 – Інформація про кількість облікованих внутрішньо переміщених осіб на території України, 2020 рік

№ з/п	Назва області	Обліковано осіб	Обліковано сімей	Особи працездатного віку	Діти	особи з інвалідністю	Пенсіонери
1	ВІННИЦЬКА ОБЛ.	11181	8110	4455	2201	607	2890
2	ВОЛИНСЬКА ОБЛ.	3073	2108	1445	696	134	631
3	ЛУГАНСЬКА ОБЛ.	280437	250022	33980	21722	8234	200799
4	ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛ.	71171	53035	25188	12122	3035	28065
5	ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ	11 032	7 604	4 361	2 489	353	1 626
6	ДОНЕЦЬКА ОБЛ.	510764	433826	75266	62702	17828	315175
7	ПОЛТАВСЬКА ОБЛ.	22505	16282	7429	3732	1344	9051
8	ЖИТОМИРСЬКА ОБЛ.	7047	4759	2560	1538	428	2023
9	ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛ.	3336	2140	1590	816	143	632
10	ЗАПОРІЗЬКА ОБЛ.	56017	44766	15844	7902	2380	29351
11	ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛ.	3 806	2 486	1 666	914	174	761
12	М.КИЇВ	159533	119510	81494	27725	4977	34934
13	КИЇВСЬКА ОБЛ.	62901	44132	23307	12656	2225	16183
14	КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛ.	6505	4500	2188	1320	412	2406
15	МИКОЛАЇВСЬКА ОБЛ.	8255	5460	3530	1967	388	2061
16	ОДЕСЬКА ОБЛ.	37487	26580	15903	7804	1524	7843
17	РІВНЕНСЬКА ОБЛ.	3041	1950	1246	779	154	614
18	СУМСЬКА ОБЛ.	11193	8095	3535	2025	717	4196
19	ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛ.	2132	1455	871	497	127	522
20	ХАРКІВСЬКА ОБЛ.	134100	108345	46182	17774	4072	52373
21	ХЕРСОНСЬКА ОБЛ.	14341	10811	6185	2584	543	4015
22	ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛ.	6493	4260	2041	1402	344	1924
23	ЧЕРКАСЬКА ОБЛ.	10803	6630	3931	2278	659	3456
24	ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛ.	7286	4980	2500	1390	434	2470
25	ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛ.	2442	1437	1152	637	119	426
	Разом по Україні	1446881	1173283	367849	197672	51355	724427

Можна зазначити, що найменша кількість ВПО була зареєстрована у західному регіоні, як наприклад у Тернопільській, Чернівецькій областях тощо. Переважна частина ВПО, за даними Міністерства соціальної політики, перебуває на Сході України (Донецька, Луганська, Харківська області). осіб. Підраховано, що станом на 2020 рік обліковано 1173283 сім'ї.

У Таблиці 1.1 зазначена кількість ВПО різних категорій населення: працездатних осіб, осіб пенсійного віку, дітей та осіб з інвалідністю.

За даними ЄІБД ВПО Міністерства соціальної політики України, кількість зареєстрованих ВПО, які перемістилися з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей, а також Автономної Республіки Крим та міста Севастополя станом на липень 2020 року становить 1448615 осіб (рис. 1.1). Прослідковується динаміка зростання кількості зареєстрованих ВПО. За логікою розфарбування, чим насиченіший помаранчевий колір, тим більша кількість ВПО проживає по областях.

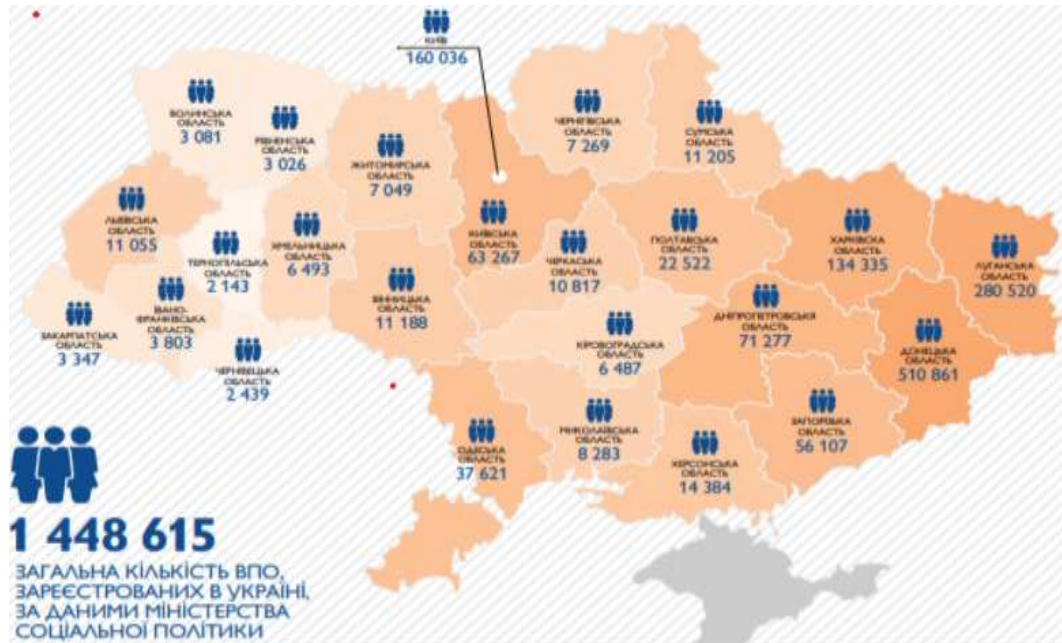

Рис. 1.1 – Карта України з кількістю ВПО по кожній області України станом на липень 2020 року¹⁶

Пізніше у жовтні 2021 року Кабінет Міністрів України видав розпорядження № 1364-р «Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року»¹⁷. Ця Стратегія була спрямована на вдосконалення державної політики у сфері захисту прав внутрішньо переміщених осіб та здійснення державою всіх належних та доступних для людей заходів для розв'язання проблем, пов'язаних з негативними наслідками внутрішнього переміщення, яке виникло внаслідок збройної агресії російської федерації проти України.

Війна в Україні, яка тривала 8 років, а 24 лютого 2022 року розпочалося відкрите повномасштабне вторгнення військ російської федерації на територію України, яке шокувало світ своєю жорстокістю та ігноруванням норм міжнародного гуманітарного права.

¹⁶Офіційна сторінка Міністерства соціальної політики. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>

¹⁷ Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.10.2021 № 1364-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-integraciyi-v-a1364r>

На рис. 1.2. зображено графік зростання кількості облікованих ВПО в Україні від 2014 року до червня 2023 року (за даними Мінсоцполітики).

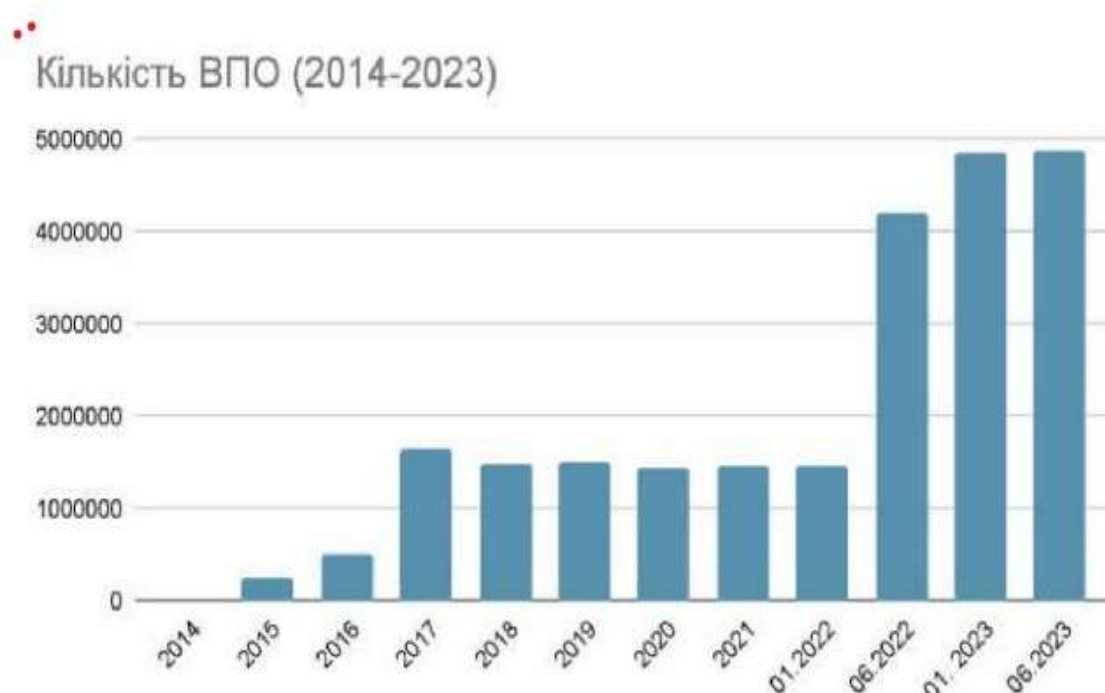

Рис. 1.2 – Графік зростання кількості облікованих ВПО в Україні від 2014 року до червня 2023 року.

На Рис. 1.3. кількість облікованих ВПО в Україні від червня 2014 року до червня 2023 року (за даними ЄБД ВПО Мінсоцполітики).

Рік	Кількість ВПО, осіб
2014 (червень)	1029
2015	275 567
2016	519 692
2017	1 652 512
2018	1 492 100
2019	1 512 435
2020	1 433 454
2021	1 459 170
2022	1 472 361
2022 (червень)	4 197 274
2023	4 852 218
2023 (червень)	4 870 489

Рис. 1.3 Кількість облікованих ВПО в Україні від червня 2014 року до червня 2023 року

У Резолюції від 24 березня 2022 року «Гуманітарні наслідки агресії проти України» Генеральна Асамблея ООН вимагала негайного припинення воєнних дій російської федерації проти України, зокрема будь-яких нападів на цивільне населення та цивільні об'єкти¹⁸. Зі свого боку Парламентська асамблея Ради Європи в Резолюції 2463 (2022) «Подальша ескалація агресії Російської Федерації проти України» від 13 жовтня 2022 року закликала держави-члени забезпечити комплексну систему відповідальності за серйозні порушення міжнародного права, що виникли внаслідок агресії російської федерації проти України, активно співпрацюючи з українською владою з цього питання, а також оголосити нинішній російський режим терористичним¹⁹.

Безумовно, втрата ресурсного потенціалу ВПО – їхнього соціального статусу, місця роботи, доходу, житла, майна, а інколи і близьких людей, спричинена різкою зміною соціального середовища, важкими умовами та погіршеними можливостями життєзабезпечення, – ставить їх у залежність від соціальних виплат. ВПО, які стали на облік до 24 лютого 2022 року, мали право на призначення щомісячної адресної допомоги відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 505 «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово- комунальних послуг», яка втратила чинність²⁰.

Підходи Уряду щодо надання грошової допомоги для ВПО з 24 лютого 2022 року змінилися. Так, відповідно до постанови КМУ від 20.03.2022 № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо

¹⁸ Humanitarian consequences of the aggression against Ukraine : Resolution adopted by the General Assembly on 24 March 2022 : A/ES-11/2. United Nations. Digital Library. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3966630?ln=en> (дата звернення: 30.11.2022) ; General Assembly Adopts Text Recognizing Scale of Humanitarian Woes Arising from Russian Federation's Ukraine Offensive as Unseen in Many Decades United Nations. Meetings Coverage and Press Releases. 24 March 2022. URL: <https://www.un.org/press/en/2022/ga12411.doc.htm> (дата звернення: 30.11.2022).

¹⁹ Further escalation in the Russian Federation's aggression against Ukraine : Resolution 2463 (2022). Paragraphs 13.6, 13.7. Parliamentary Assembly. URL: <https://pace.coe.int/en/files/31390/html> (дата звернення: 30.11.2022).

²⁰ Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово- комунальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 505. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF#Text>

переміщеним особам»²¹ допомога надається особам, які перемістилися з тимчасово окупованої російською федерацією території України, а також території адміністративно-територіальних одиниць, де проводяться бойові дії, та що визначені в переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких платникам ЄСВ, які перебувають на обліку на відповідній території. Постановою також визначено, що допомога не надається ВПО, яких було обліковано як ВПО до 24 лютого 2022 року, крім осіб, які отримували щомісячну адресну допомогу ВПО для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, та осіб, які повторно перемістилися з ТОТ, території територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій, або які перебувають у тимчасовій окупації чи оточенні (блокуванні), після 24 лютого 2022 року.

Кабінет Міністрів України видав розпорядження від 07.04.2023 № 312-р “Про схвалення Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках”²², яка спрямована на вдосконалення державної політики у сфері внутрішнього переміщення громадян України, іноземців, осіб без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, зумовленого збройною агресією російської федерації проти України, а також здійснення державою всіх належних та доступних заходів для розв’язання проблем та мінімізації негативних наслідків, пов’язаних з внутрішнім переміщенням (рис. 1.4).

²¹ Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 № 332 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>

²² Про схвалення Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.04.2023 № 312-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2023-%D1%80#Text>

Рис. 1.4. Складові Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року.

Стратегія є елементом коротко- та середньострокової державної політики, спрямованої на створення умов, за яких ВПО, за винятком найбільш уразливих категорій, не потребуватимуть спеціальної допомоги чи захисту у зв'язку з їх переміщенням і зможуть в повному обсязі користуватися своїми конституційними правами без будь-якої дискримінації, в тому числі за походженням чи фактом внутрішнього переміщення.

Отже, на даному етапі можна виокремити ключові зміни у законодавстві:

- закріплення заходів державної політики на різних етапах внутрішнього переміщення;
- суттєві зміни в соціальних гарантіях для ВПО та підходах до їхнього надання (допомога на проживання, виплата пенсій);
- зміна підходів до надання ВПО тимчасового проживання (нормативне регулювання щодо місць тимчасового проживання: постанова Кабінету Міністрів України від 01.09.2023 № 930 «Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб»²³); програма «Прихисток»: постанова Кабінету Міністрів України від

²³ Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 вересня 2023 року № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2023-%D0%BF#Text>

19.03.2022 № 333 «Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб»²⁴;

- створення рад ВПО (більше 500 по всій Україні)²⁵;
- допомога для ВПО починається з етапу евакуації (виплати при евакуації, евакуаційні потяги).

²⁴ Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 2022 року № 333 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2022-%D0%BF#Text>

²⁵ Про затвердження Типового положення про Раду з питань внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 04 серпня 2023 року № 812. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/812-2023-%D0%BF#Text>

1.3 Інституції, які займаються питанням соціального захисту внутрішньо переміщених осіб

Світовий досвід продемонстрував, що для того, щоб держави виконували свої обов'язки, пов'язані із ситуацією внутрішнього переміщення, повинно бути чітко визначено, які саме державні суб'єкти відповідальні за це. Науковці зазначають, що якщо цього немає, існує серйозний ризик ситуації, сформульованої так: «якщо відповідають всі, то не відповідає ніхто». Визначення державою урядового уповноваженого органу, що забезпечує ефективне внутрішнє переміщення, є критично важливим для окреслення як інституційних повноважень, так і відповідальності²⁶.

Створення державного органу, який би опікувався захистом прав ВПО та мешканців тимчасово окупованих територій, відповідало суспільному запиту, численним рекомендаціям міжнародних партнерів, світовому досвіду та очікуванням громадських організацій, які надавали допомогу ВПО. В умовах конфлікту і масового внутрішнього переміщення надзвичайно важливо, щоб координуючу позицію займав один орган, який був би відповідальним за формування державної політики в сфері, що стосується ВПО та осіб, що залишилися в зоні конфлікту. І такий центральний орган виконавчої влади в Україні був створений.

20.04.2016 Кабінет Міністрів прийняв постанову № 299 «Питання діяльності Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб» (далі – МТОТ), відповідно до якої Державне агентство з питань відновлення Донбасу і Державна служба з питань Автономної Республіки Крим та міста Севастополя були реорганізовані шляхом злиття у Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України. За декілька місяців було затверджено

²⁶ Муні Е. Вирішення проблем внутрішнього переміщення: Параметри відповідальності національної влади / Інститут Брукінгса — Проект Бернського університету щодо внутрішнього переміщення, 2005 р.

Положення про МТОТ²⁷: Міністерство, зокрема, було визначено головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях та тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

Попри достатньо широкі повноваження МТОТ у питаннях, що стосуються захисту прав ВПО, у профільному Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» відсутній такий суб'єкт як МТОТ. Очевидно, така ситуація склалася через те, що Закон був прийнятий раніше (у 2014 році), аніж було утворено Міністерство (у 2016 році). Проте внесення відповідних змін до профільного Закону і закріплення координуючих повноважень МТОТ не тільки в Положенні, але і в Законі, дозволило б підкреслити відповідну роль Міністерства серед інших центральних органів виконавчої влади, які дотичні до вирішення питань щодо ВПО. При тому, що Урядом створено спеціальний орган, який покликаний опікуватися питаннями щодо ВПО і захисту їхніх прав, все ж повноваження щодо обліку ВПО (в тому числі – збір інформації щодо їхніх потреб), а також питання надання соціальних виплат ВПО, в тому числі щомісячної допомоги на проживання, знаходяться в компетенції Міністерства соціальної політики України. В цих питаннях міністерства відверто конкурують, що іноді призводить до відсутності позитивних результатів у сфері реалізації державної політики із захисту прав ВПО та просування проектів нормативно-правових актів, хоча мали б демонструвати конструктивну співпрацю.

Постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2019 № 829 МТОТ було інтегровано в єдине Міністерство у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України (Мінветеранів)²⁸. Однак, пізніше постановою Кабінету Міністрів України від

²⁷ Деякі питання Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб Постанова Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 р. № 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-%D0%BF#Text>

²⁸ Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» Постанова Кабінету Міністрів України від 02 вересня 2019 року № 829. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/829-2019-%D0%BF#Text>

11.03.2020 № 212 дане Міністерство було перейменовано на два міністерства²⁹: Міністерство у справах ветеранів України та Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 № 783³⁰ утворено Національну соціальну сервісну службу України (далі – Нацсоцслужба). Нацсоцслужба — центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики і який реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, захисту прав дітей, здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки (в тому числі ВПО) та за дотриманням прав дітей.

З 2014 року відповідно до пункту 2 Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, який деталізований у постанові Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 509³¹, для отримання довідки про взяття на облік ВПО така особа звертається із відповідною заявою до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення). Для пошуку потрібно в інтернеті ввести фразу “Управління соціального захисту населення _____” (вказавши назву громади та області). Департаменти соціального захисту облдержадміністрацій можна подивитися за посиланням³².

У період воєнного стану такий перелік доповнено:

– ЦНАПами (адреси, контакти та графік роботи можна подивитися за посиланням на порталі “Дія. Платформа центрів”)³³;

²⁹ Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року № 212. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212-2020-%D0%BF#Text>

³⁰ Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 року № 783. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2020-%D0%BF#Text>

³¹ Про облік внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text>

³² Департаменти соціального захисту облдержадміністрацій. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/8506.html>

³³ Портал “Дія. Платформа центрів” URL: <https://center.dia.gov.ua/centri-so-nadaut-adminposlugi-dla-vpo>

– уповноваженими особами виконавчого органу сільської, селищної, міської ради (у разі відсутності або обмеженої роботи органу соціального захисту та ЦНАПу).

У 2019 році створено Міністерство цифрової трансформації України³⁴, згодом розроблено застосунок Дія, який став одним із визначальних моментів у цифровій еволюції України. Дія – це застосунок, в якому усі потрібні документи є в одному місці. Позитивним є те, що оформити довідку можна через мобільний застосунок «Портал Дія»³⁵.

01 жовтня 2022 року Міністерство соціальної політики України впровадило у всіх регіонах України Єдину інформаційну систему соціальної сфери³⁶, яка спростила роботу та підвищила швидкість надання громадянам послуг соціального захисту. Впровадження Єдиної інформаційної системи соціальної сфери забезпечило централізоване накопичення, зберігання та автоматизоване оброблення інформації, призначення, виплати та формування виплатних відомостей для соціальних допомог, а також заміну та оптимізацію понад 15 застарілих наявних інформаційних систем та реєстрів. Важливо зазначити, що унеможливлення корупційних дій та автоматизація соціальних послуг для громадян, завдяки системі, є важливою складовою ефективною цифрової держави.

Ще однією інституцією, яка займається соціальним захистом ВПО є Уповноважений з питань внутрішньо переміщених осіб (далі – Уповноважений) є посадовою особою Мінреінтеграції, основним завданням якого є участь у формуванні та реалізації державної політики з питань ВПО та громадян України, які покинули своє місце проживання на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України внаслідок збройного конфлікту або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту

³⁴ Міністерство цифрової трансформації України. URI: <https://thedigital.gov.ua/>

³⁵ Портал Дія. URI: <https://diia.gov.ua/>

³⁶ Єдина інформаційна система соціальної сфери активно впроваджується по всій Україні. URI: <https://www.kmu.gov.ua/news/yedyna-informatsiina-systema-sotsialnoi-sfery-aktivno-vprovadzhuetsia-po-vsii-ukraini>

та/або тимчасової окупації частини території України та виїхали за кордон, сприяння реалізації їх прав і свобод та створення умов для добровільного повернення таких осіб до покинутого місця проживання або інтеграції за новим місцем проживання. Уповноважений є заступником Міністра з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій³⁷.

Під час консультування на гарячій лінії Уповноваженого в операторів/ок можуть виникати запитання, які виходять за рамки визначених для надання консультацій тем, які не можуть бути повною мірою покриті консультаціями цієї гарячої лінії. Це питання, які можуть потребувати додаткового заглиблення у певну проблематику або індивідуальної тривалої роботи з заявником/цею, що не передбачено повноваженнями гарячої лінії Уповноваженого. Слід відзначити, що з 2014 року сформувалося експертне середовище громадського сектору, яке поглиблено займалося та продовжує займатися захистом прав ВПО та населення, постраждалого від збройної агресії російської федерації. Для посилення співпраці в серпні 2022 року був підписаний Меморандум про співробітництво між Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України та Організаціями Коаліції, яка опікується захистом прав осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України. Одним з пунктів цього меморандуму передбачається підтримка роботи гарячої лінії Уповноваженого з питань внутрішньо переміщених осіб.

Учасниками меморандуму є такі організації:

ГО “Донбас СОС”³⁸;

Центр прав людини ZMINA³⁹;

ГО “Громадський холдинг “ГРУПА ВПЛИВУ”⁴⁰;

БФ “Восток SOS”⁴¹;

³⁷ Деякі питання захисту прав депортованих та внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 червня 2022 року № 740. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2022-%D0%BF#n12>

³⁸ ГО “Донбас СОС”. URL: <https://www.donbasssos.org>

³⁹ Центр прав людини ZMINA. URL: <https://zmina.ua>

⁴⁰ ГО “Громадський холдинг “ГРУПА ВПЛИВУ”. URL: <https://www.vplyv.org.ua>

⁴¹ БФ “Восток SOS”. URL: <https://vostok-sos.org>

БФ “Стабілізуєшн Суппорт Сервісез”⁴²;

ГО “КримСОС”⁴³;

БФ “Право на Захист”⁴⁴.

Кожна з організацій має значний внесок у захист прав ВПО та є авторитетною серед цільової аудиторії. Із перелічених вище організацій – чотири мають свої гарячі лінії та готові приймати переадресацію звернень із певних питань.

З початку повномасштабної збройної агресії росії питання захисту соціальних прав людини набувають особливої актуальності, враховуючи вимушене переміщення мільйонів осіб, необхідність організації евакуації, втрату багатьма житла, майна, роботи та засобів до існування, фізичного та психологічного здоров'я тощо.

Одним з викликів для України в умовах надзвичайно складної економічної ситуації, спричиненою збройною агресією росії, залишається належне функціонування системи соціального захисту та підтримка постраждалих від війни осіб.

З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну перед системою соціального захисту поставало фактично два основних завдання: підтримання передбачених чинним законодавством соціальних виплат, допомог та пенсій, забезпечення надання соціальних послуг, а також надання підтримки ВПО та особам, які постраждали від збройної агресії.

Отже, впроваджено кардинальні зміни та нововведення у системі соціального захисту. Було успішно та оперативно внесено зміни до національного законодавства стосовно продовження отримання тих соціальних виплат, допомоги, пільг, які були призначені раніше та можливості продовжити деякі медичні документи, як то підтвердження групи інвалідності. Крім того, українському уряду вдалося вибудувати систему розподілення

⁴² БФ “Стабілізуєшн Суппорт Сервісез”. URL: <https://sss-ua.org>

⁴³ “КримСОС”. URL: <https://krymsos.com>

⁴⁴ БФ “Право на Захист”. URL: <https://r2p.org.ua>

міжнародної допомоги постраждалим особам з метою максимального охоплення уразливих категорій населення по всіх регіонах та обмежити можливість отримання допомоги тільки в одному агентстві ООН.

З метою максимального поширення інформації для постраждалих від війни осіб розроблено унікальну електронну платформу «єДопомога»⁴⁵, що вже надає можливість отримання майже повного комплексу інформації та порад з питань соціального допомоги, а також її оформлення та подачі заявки на отримання. Тобто, можна відзначити продовження курсу діджиталізації країни, навіть під час війни.

⁴⁵Портал «єДопомога». URI: <https://edopomoga.gov.ua/>

РОЗДІЛ 2

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ В ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

2.1 Аналіз внутрішнього переміщення осіб в Івано-Франківській області в період повномасштабного вторгнення

24 лютого 2022 року змінило наше звичне життя кардинально, жорстоке вторгнення військ російської федерації на нашу землю змусило мільйони людей від обстрілів покидати рідні домівки та шукати безпечного місця для проживання.

Прикарпаття стало прихистком для понад 150 тисяч внутрішньо переміщених людей. Ще майже 87 тисяч людей перебували у нас транзитом, для яких працювали цілодобові центри. Людей зустрічали, годували та розміщали у наших закладах. Згідно ЄІБД ВПО станом на 24.02.2022 на обліку перебувало 3829 ВПО (додаток А).

Розуміючи всю складність ситуації, уже 26 лютого в нашій області розпочав роботу:

- обласний координаційний штаб з питань забезпечення реалізації прав і свобод ВПО⁴⁶;
- центр координації дій (тобто цілодобове чергування на вокзалах);
- координаційний центр з питань міжнародної гуманітарної допомоги.

На той час Івано-Франківський координаційний штаб з розміщення громадян України, які переселяються із зон бойових дій, став інституцією, яка щоденно опікувалася ВПО, вела їх реєстрацію та надавала їм всебічну

⁴⁶ Про утворення обласного координаційного штабу з питань забезпечення реалізації прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 29 травня 2023 року № 201. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-utvorennia-oblasnoho-koordinatsiinoho-shtabu-z-pytan-zabezpechennia-realizatsii-prav-i-svobod-vnutrishno-peremishchenykh-osib>

допомогу. У координаційному штабі, який був розміщений в приміщенні Народного дому Товариства «Просвіта», щодня чергували психологи, медпрацівники, представники різних обласних відомств: департаментів соціальної політики, охорони здоров'я, освіти і науки Івано-Франківської облдержадміністрації, Державної міграційної служби.

З січня 2023 року «гаряча лінія» координаційного штабу працює при департаменті соціальної політики Івано-Франківської облдержадміністрації⁴⁷.

Важливим першим кроком (перші в Україні), зробленим у сфері соціального захисту ВПО в Івано-Франківській області, стала розробка тимчасових посвідчень для персоніфікації ВПО, а також запровадження онлайн-системи для їх обліку за допомогою локального програмного комплексу «VisualService»⁴⁸. Цей комплекс було розроблено волонтерами «Техноінфософт» та безкоштовно передано програмне забезпечення для обліку ВПО. Довідка з QR-кодом давала право людині отримати продуктові та гігієнічні набори, харчуватись у соціальних їдальнях чи отримати іншу допомогу від міжнародних донорів. Перевагою такого програмного продукту була інтегрована система звітності, можливість здійснити вибірку ВПО за гендерними чи віковими показниками, обсягом наданої допомоги, а також регіонів, з яких перемістились ВПО та інше. Недоліком було те, що ВПО, які отримали тимчасові посвідчення, не мали права на щомісячну допомогу на проживання згідно постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» від 20 березня 2022 № 332.

В області були створені виїзні мобільні бригади, які працювали з ВПО, допомагали, консультували та підтримували. В бригади входили психологи, юристи, соціальні працівники, працівники служби зайнятості, медики,

⁴⁷Офіційний вебсайт Івано-Франківської обласної державної адміністрації URL: <https://www.if.gov.ua/informatsiia-dlia-vnutrishno-peremishchenykh-osib>

⁴⁸ Модуль «Реєстр внутрішньо переміщених осіб». URL: <https://tis.if.ua/products/vpo.php>

волонтери. Жодна людина, яка приїхала в нашу область не залишили на одинці з проблемами.

Дані бригади здійснили 14 виїздів в 19 територіальних громад області (охоплено 6 районів), де проведено 56 зустрічей з ВПО в прихистках і вирішено нагальні проблеми людей із числа ВПО, а саме:

- реєстрації ВПО;
- можливості отримання гуманітарної допомоги від донорів;
- визначення потреб матеріальної допомоги людей у побутовій техніці, тимчасовому житлі, продуктах харчування, шкільному приладді, послугах соціального, медичного характеру, психосоціальної та правової допомоги, пенсійні питання;
- консультації щодо працевлаштування, грантових проектів для відкриття власної справи.

Були дні коли до нашої області евакуаційними потягами прибували 5-6 тис. людей щоденно, і ми терміново розгортали та облаштовували ліжко-місця в школах, садочках, благодійних та релігійних організаціях, у об'єктах соціальної сфери.

Проте у своїй роботі з ВПО область зробила акцент – на прийнятті соціально вразливих верств населення, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей з інвалідністю, паліативних хворих, людей похилого віку, маломобільних груп населення. Саме для таких людей в найкоротші терміни в 480 комунальних закладах було облаштовано та розгорнуто 20 тис. ліжко-місць. Прикарпатці відкрили свої домівки і серця для людей, які приїхали у нашу область. У перші місяці війни понад 5 тис. власників житлових приміщень безкоштовно прихистили понад 22 тис. ВПО.

З 24.02.2022 до 01.01.2023 в Івано-Франківській області взято на облік 134541 ВПО згідно ЄІБД ВПО (додаток Б).

Зважаючи на кількість ВПО, у департаменті соціальної політики Івано-Франківської облдержадміністрації та районних структурних підрозділах соціального захисту населення виникла потреба в оновленні обладнання, щоб

здійснювати реєстрацію ВПО. Існувала необхідність у забезпеченні компактними ноутбуками, які давали можливість працівникам бути мобільними та працювати без підключення до електромережі. На Прикарпатті від початку широкомасштабного вторгнення близько 100 ноутбуків отримали працівники соціального захисту населення завдяки підтримці UNHCR Ukraine ООН у справах біженців в Україні, таким чином забезпечено 32 % потреби області. Оновлена техніка допомогла пришвидшити процес опрацювання документів на призначення державної допомоги на проживання та оформлення статусу ВПО.

Ще одним важливим кроком у сфері соціального захисту ВПО стало вирішення питання організаційного характеру – збільшення штату працівників та організація навчань, дотичних до роботи з ЄІБД ВПО (відбулися навчання з працівниками територіальних громад, які відповідальні за надання статусу ВПО). З метою забезпечення належної реалізації прав громадян на соціальний захист в умовах триваючої російської військової агресії, збільшено чисельність працівників департаменту соціальної політики Івано-Франківської облдержадміністрації. Зокрема створено окремий відділ, який займається виключно питаннями соціальної підтримки ВПО області⁴⁹. В області кількість працівників збільшилась з 89 до 116.

Відповідно до положення про відділ соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб управління соціальних гарантій департаменту соціальної політики обласної державної адміністрації у відділі (далі – відділ) працюють 4 одиниці: 1 начальник відділу і 3 головних спеціалісти.

Відділ підпорядковується заступнику директора департаменту – начальнику управління соціального захисту населення та директору департаменту. Відділ у своїй діяльності керується Конституцією України, Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених

⁴⁹ Про затвердження структури департаменту соціальної політики Івано-Франківської облдержадміністрації: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної адміністрації від 09.09.2022 № 320. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-struktury-departamentu-sotsialnoi-polityky-ivano-frankivskoi-oblderzhadministratsii>

осіб», міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, постановами Верховної Ради України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціальної підтримки ВПО.

Основними завданнями відділу:

- реалізація державної політики з питань соціальної підтримки ВПО;
- участь у розробленні та забезпеченні реалізації державних та регіональних програм області;
- забезпечення сприяння органам місцевого самоврядування, громадським та іншим організаціям у проведенні ними роботи щодо соціального захисту ВПО;
- виконання цільових програм соціального і правового захисту ВПО;
- надання пільг, переваг та соціальних гарантій у процесі трудової діяльності відповідно до професійної підготовки і з урахуванням стану здоров'я ВПО;
- здійснення координації діяльності і контролю за виконанням структурними підрозділами з питань соціального захисту районних державних адміністрацій, територіальних громад у сфері соціального захисту ВПО, а саме призначення та нарахування допомоги на проживання, надання статусу ВПО;
- поселення ВПО в місця колективного поселення області, розподілення гуманітарної допомоги від міжнародних донорів.

Відділ відповідно до покладених на нього завдань:

- організовує виконання Конституції і законів України, постанов Верховної Ради України, актів Президента України, Кабінету Міністрів

України, наказів Мінсоцполітики, Мінреінтеграції, центрального органу виконавчої влади та здійснює контроль за їх виконанням;

- бере участь у підготовці пропозицій до проектів програм соціального захисту ВПО;
- опрацьовує запити і звернення громадян, які відносяться до компетенції відділу;
- здійснює координаційно-методологічні функції, моніторинг та контроль за наданням установлених законодавством України пільг ВПО;
- організовує через засоби масової інформації роз'яснення нормативно-правових актів з питань, що належать до компетенції відділу;
- сприяє благодійним, релігійним, громадським, волонтерським організаціям, окремим громадянам та волонтерам у наданні допомоги ВПО;
- бере участь на відповідному рівні у реалізації міжнародних проектів із питань соціальної підтримки ВПО;
- проводить роботу щодо підвищення кваліфікації, підготовки та перепідготовки працівників, які забезпечують виконання завдань, покладених на відділ;
- проводить іншу роботу, пов'язану із застосуванням законодавства про ВПО.

Відділ має право:

- за дорученням заступника директора департаменту – начальника управління соціального захисту населення та директора департаменту представляти департамент в інших органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях з питань, що належать до його компетенції;
- вносити на розгляд заступнику директора департаменту – начальнику управління соціального захисту населення та директору департаменту проекти документів та пропозицій з питань, що належать до компетенції відділу;

- отримувати від структурних підрозділів департаменту відомості, необхідні для виконання покладених на відділ функцій;
- одержувати в порядку, визначеному чинним законодавством від інших структурних підрозділів облдержадміністрації, обласної ради, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування на місцях, а також підприємств установ та організацій усіх форм власності, громадських, благодійних, релігійних організацій документи та інші матеріали, а від органів державної влади – статистичні дані, що необхідні для виконання покладених на відділ функцій і завдань;
- за погодженням із заступником директора департаменту – начальником управління соціального захисту населення та директором департаменту скликати, організовувати та брати участь у конференціях, зборах, семінарах, нарадах та інших заходах з питань соціальної підтримки ВПО.

Відділ соціальної підтримки ВПО департаменту очолює начальник відділу, який призначається і звільняється з посади директором департаменту соціальної політики облдержадміністрації.

З початку широкомасштабного вторгнення Прикарпаття прийняло понад 400 ВПО з числа осіб з інвалідністю та похилого віку. Сьогодні у інтернатних закладах системи соціального захисту населення області проживає 92 ВПО, зокрема у психоневрологічних інтернатах – 23 особи з інвалідністю, у геріатричних пансіонатах – 48 осіб похилого віку та осіб з інвалідністю та 21 дитина з інвалідністю у дитячому будинку-інтернаті.

На територію Івано-Франківської області з інших областей, що знаходяться в епіцентрі активних воєнних дій, перемістилась 481 дитина із закладів цілодобового перебування (діти, які опинились у складних життєвих обставинах, серед яких і діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування). На цей час із зазначених закладів вибуло 409 вихованців, а саме:

59 дітей – у зв'язку зі зміною місця тимчасового проживання та переїзду до селища Банилів-Підгірний Сторожинецького району Чернівецької області

у складі КЗ «Харківський обласний центр соціальної підтримки дітей та сімей «Гармонія» Харківської обласної ради;

50 дітей – до Швейцарії, на підставі запрошення Державної Служби Міграції Швейцарії від 19.04.2022, погоджень Донецької облдержадміністрації від 20.04.2022 № 0.6//19/590/2-22 та Нацсоцслужби України від 20.04.2022 № 0000-0202-5/5336-2022/5039;

8 дітей – повернулись до КНП «Обласний спеціалізований будинок дитини» Житомирської обласної ради;

3 дитини – у зв'язку зі зміною місця тимчасового проживання та переїзду до с. Березники, Свалявського р-ну, Закарпатської області, санаторій «Човен»;

19 дітей – до Литовської Республіки, на підставі запрошення Міністерства соціального захисту та праці Литовської Республіки від 05.05.2022 № (1.3.1 Mr-02) SD-1777, погодження облдержадміністрації за місцем розташування КНП ХОР «Обласний будинок дитини № 3» (Харківська область);

2 особи з числа дітей повернуто в біологічні сім'ї;

28 дітей повернулись до КНП «Житомирський обласний спеціалізований будинок дитини для дітей-сиріт та дітей, які залишились без піклування батьків» Житомирської обласної ради;

42 дитини повернуто біологічним батькам;

32 дитини вибули в сім'ї опікунів;

7 дітей влаштовано в прийомні сім'ї;

15 дітей влаштовано в дитячі будинки сімейного типу;

4 дитини влаштовано в сім'ї родичів/знайомих;

4 дитини вибули до комунальних дитячих закладів Вінницької області;

2 дитини померли;

14 дітей влаштовані на повне державне забезпечення в навчальні заклади Івано-Франківської області;

1 дитина влаштована в навчальний заклад за межі області;

17 дітей усиновлено;

2 дитини досягли повноліття;

1 дитину передано до комунального закладу «Березнянський навчально-реабілітаційний центр», який знаходиться за адресою: вул. Свято-Покровська, 2, смт. Березне, Чернігівський район, Чернігівська область;

2 дитини передано до комунального закладу «Центр соціально-психологічної реабілітації дітей в м. Слов'янську Донецької області», який на час воєнного стану на території України переміщений до комунального закладу «Карапчівська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат» Чернівецької обласної ради;

27 дітей повернулись до постійного місця проживання/перебування (Миколаївська область);

9 дітей повернулись до Центру соціально-психологічної реабілітації дітей (с. Хмільниця, Чернігівський район);

1 дитина повернулась до КНП Харківської обласної ради «Обласний спеціалізований будинок дитини «Зелений гай»;

44 дитини повернулись до КНП Сумської обласної ради «Сумський обласний спеціалізований будинок дитини»;

9 дітей передано до КЗ «Харківський обласний центр соціальної підтримки дітей та сімей «Надія», який здійснює свою діяльність в евакуації за адресою: Чернівецька область, Сторожинецький район, с. Банилів-Підгірний, вул. Ольги Кобилянської, 90, табір «Перлина гір»;

7 дітей повернулись до КЗ Сумської обласної ради «Улянівська спеціальна школа»⁵⁰.

На території області станом на листопад 2023 року проживають 189 дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які перемістились із законними представниками (опікунами/піклувальниками, прийомними батьками та батьками-вихователями) з інших регіонів, що знаходяться в епіцентрі активних воєнних дій та виховуються у:

сім'ях опікунів/піклувальників (45 сімей) – 68 дітей;

⁵⁰Улянівська спеціальна школа. URL: <http://ulianivka-internat.sumy.sch.in.ua/>

прийомних сім'ях (7 сімей) – 12 дітей;

дитячих будинках сімейного типу (13 ДБСТ) – 109 дітей.

Усі діти зареєстровані як внутрішньо переміщені особи та отримали відповідні довідки, а також перебувають на обліку дітей, які тимчасово переміщені (евакуйовані) на територію України, де не ведуться бойові дії в службах у справах дітей області за місцем тимчасового проживання.

Підсумувавши, можна зазначити, що Івано-Франківська область, як тилова, впоралася із великим навантаженням щодо внутрішнього переміщення сотень тисяч осіб і надалі тримає тил, адже ВПО прибувають в нашу область і зараз (тільки в меншій кількості).

Війна принесла чимало сліз та горя в наші міста, села і родини. Забрала життя найкращих і найсміливіших. Однак ми стали більш об'єднані і сильніші. Нас не зламали ні ракетні удари, ні відсутність електроенергії, ні тривалі повітряні тривоги. Ми з кожним днем стаємо впевненіші в нашій Перемозі та поверненні до європейської родини.

2.2 Характеристика прийняття внутрішніх політик стосовно внутрішньо переміщених осіб

Станом на 01.12.2023 зареєстровано в ЄІБД ВПО в Івано-Франківській області 124207 ВПО або (88139 сімей), з них: осіб працездатного віку – 57282, осіб, що потребують працевлаштування – 5247, осіб з інвалідністю – 4097, пенсіонерів – 17019, дітей – 37260, інші – 3302.

У Таблиці 2.1 зазначено актуальні дані про ВПО в Україні та Івано-Франківській області станом на 01.12.2023.

Івано-Франківська область є надійним тилом для тимчасово переміщених осіб. З 26.02.2022 в області почав діяти координаційний штаб для тимчасово переміщених осіб, діяльність якого спрямована на координацію прийому людей, їх поселення та надання речей першої необхідності.

Таблиця 2.1 – Порівняльна інформація по ВПО (за даними ДП ІОЦ Мінсоцполітики України)⁵¹

Ключові питання	По Україні	По Івано-Франківській області
1. Загальна кількість ВПО	4 913 709	124 207
2. Кількість ВПО, що стали на облік за місяць	42 752	858
3. Кількість ВПО, що знялися з обліку за місяць (повернулися до постійного місця проживання або самостійно через застосунок Дія)	20 489	1 636
4. Сума допомоги від держави у листопаді	5 860 988 897 грн	129 724 400 грн
5. Загальна сума виплаченої допомоги від держави за весь період	67 360 385 935 грн	3 522 954 029 грн

Пізніше було затверджено персональний склад обласного координаційного штабу з питань забезпечення реалізації прав і свобод ВПО (розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 29 травня 2023 року № 201 «Про утворення обласного координаційного штабу з питань забезпечення реалізації прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»). Сюди увійшли структурні підрозділи Івано-Франківської облдержадміністрації, райдержадміністрацій та 62 територіальні громади області.

Обласний координаційний штаб з питань забезпечення реалізації прав і свобод внутрішньо переміщених осіб є тимчасовим консультативно-дорадчим органом Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації та утворено з метою сприяння координації діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань забезпечення реалізації прав і свобод ВПО.

⁵¹ Державне підприємство «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України». URL: <https://www.ioc.gov.ua/dashboardVpo/>

Наступним документом було затверджено розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації «Про утворення координаційного центру підтримки цивільного населення при Івано-Франківській обласній державній (військовій) адміністрації» від 08 червня 2023 року № 222⁵², затверджено положення про координаційний центр, а також його склад.

Координаційний центр є консультативно-дорадчим органом при обласній військовій адміністрації, утвореним для підтримки та координації надання допомоги населенню, постраждалому внаслідок збройного конфлікту, зокрема: ВПО; ветеранам війни; особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною; постраждалим учасникам Революції Гідності; членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України; іншим постраждалим особам (зокрема, дітям, людям похилого віку, особам з інвалідністю, особам (сім'ям), які опинилися в складних життєвих обставинах).

До складу Координаційного центру входять: заступники голів районних державних адміністрацій; представники: Міністерства у справах ветеранів України; департаменту охорони здоров'я; служби у справах дітей; Регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги; департаменту міжнародного співробітництва та євроінтеграції громад; департаменту освіти і науки; юридичного департаменту; управління культури, національностей та релігій; обласного центру соціальних служб; обласного територіального центру комплектування та соціальної підтримки; управління спорту та молодіжної політики; департаменту розвитку громад та територій, дорожнього, житлово-комунального господарства, містобудування та архітектури; департаменту економічного розвитку, промисловості та інфраструктури; управління Державної міграційної служби; управління з

⁵² Про утворення координаційного центру підтримки цивільного населення при Івано-Франківській обласній державній (військовій) адміністрації: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 08 червня 2023 року № 222. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-utvorennia-koordynatsiinoho-tsentru-pidtrymky-tsyvilnoho-naseleння-pry-ivano-frankivskii-oblasnii-derzhavnii-viiskovii-administratsii>

питань цивільного захисту; обласного центру зайнятості; обласної організації Товариства Червоного Хреста України; благодійної організації «Благодійний фонд «Карітас», а також представники:

Урядового уповноваженого з прав осіб з інвалідністю,
 Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини,
 Уповноваженого з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин.
 На рис. 2.1. відображено склад Координаційного центру.

Рис. 2.1. – Склад Координаційного центру

З початку створення Координаційного центру проведено дваадцять засідань. Перше засідання відбулося 15.06.2023, на якому утворено робочі групи, а саме:

1) робочу групу з питань зайнятості, професійної орієнтації (працевлаштування, самозайнятість, підвищення кваліфікації);

2) робочу групу з питань взаємодії з міжнародними організаціями та забезпечення гуманітарних потреб (гуманітарні потреби, ремонт, облаштування дитячих майданчиків, створення освітніх просторів);

3) робочу групу з питань надання психосоціальної (ментальне здоров'я) та медичної допомоги (ментальне здоров'я, медичні послуги);

4) робочу групу з питань підтримки ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, сімей військовослужбовців, які зникли безвісти чи позбавлені особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України;

5) робочу групу з питань забезпечення житлом (забезпечення соціальним житлом, тимчасове розселення в місця компактного проживання, облаштування місць компактного проживання);

6) робочу групу з питань захисту прав дітей (оздоровлення та відпочинок для дітей, забезпечення сімейних форм виховання);

7) робочу групу з питань правової допомоги (надання безоплатної правової допомоги).

Координаційні центри підтримки цивільного населення/ консультативні центри підтримки цивільного населення (офіси) утворені у всіх районах нашої області. Такі ж центри утворені у 12 територіальних громадах Калуського району, у всіх територіальних громадах Надвірнянського, Верховинського районів, в 1 громаді Косівського району, у 2 територіальних громадах Коломийського району та 4 територіальних громадах Івано-Франківського району (рис. 2.2).

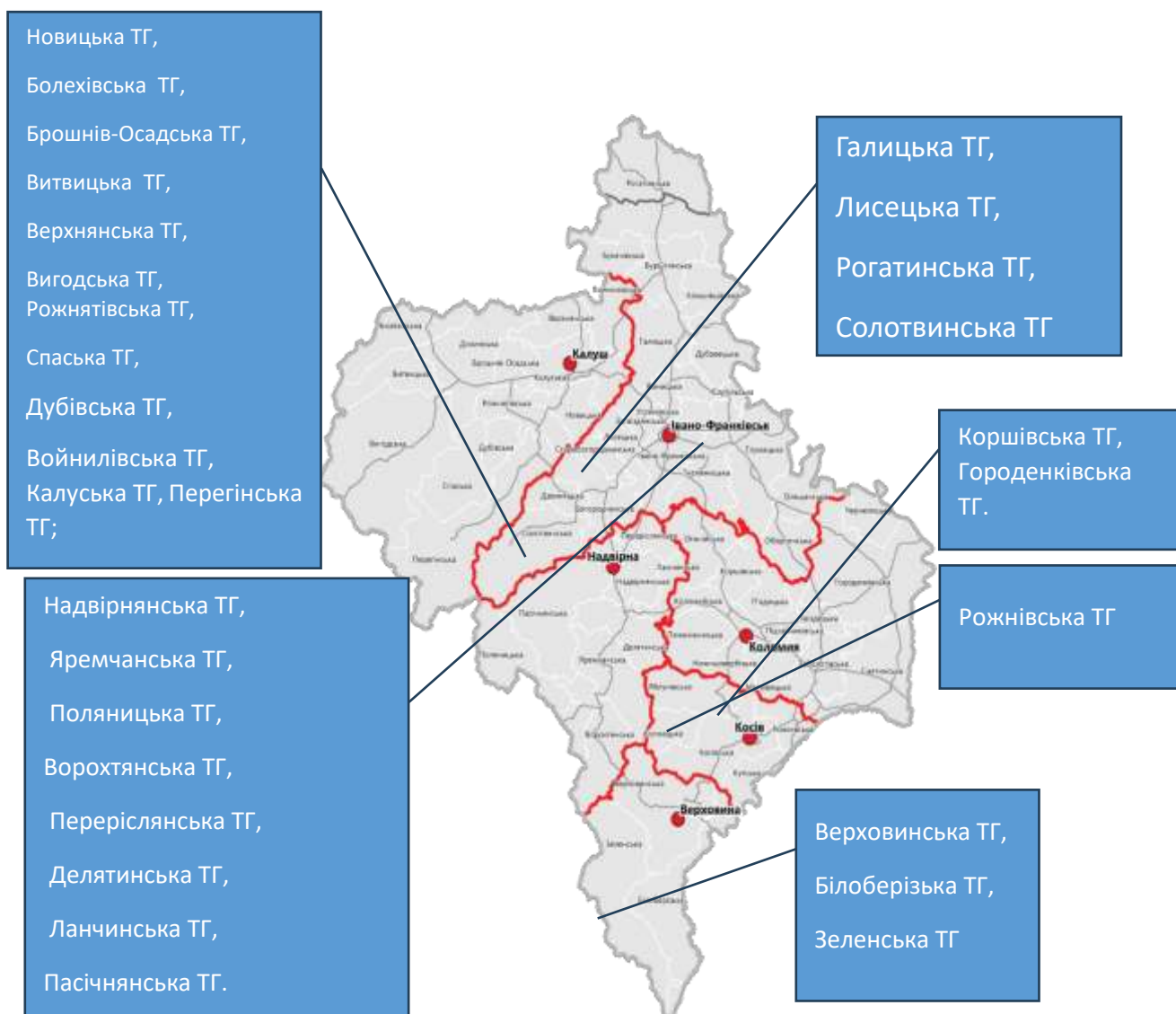

Рис. 2.2 – Кількість утворених Координаційних центрів підтримки цивільного населення в області

Результати роботи Координаційного центру:

рішенням Івано-Франківської обласної ради внесено зміни до Програми соціального захисту з метою посилення підтримки ВПО;

тридцять ТГ прийняли програми із заходами підтримки ВПО;

впроваджено загальний маршрут користувача;

налагоджена співпраця з міжнародними донорами:

- оплата оренди житла,
- ремонт приміщень (53 об'єкти),

- будівництво соціального житла та ДБСТ;
- методична допомога територіальним громадам для залучення коштів держбюджету;
- забезпечення житлом ветеранів,
- створення притулків для осіб, які постраждали від насильства,
- навчання уповноважених осіб органів місцевого самоврядування з питань ветеранської політики.

Розпорядженням Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 29 червня 2023 року № 248 «Про затвердження плану заходів з реалізації у 2023-2025 роках в Івано-Франківській області Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року»⁵³ затверджено План заходів в області.

Стратегія базується на таких принципах⁵⁴:

- верховенство права;
- повага та захист прав людини в умовах внутрішнього переміщення з урахуванням норм і стандартів міжнародного права та практики Європейського суду з прав людини;
- недопущення дискримінації за будь-якою ознакою;
- інформаційна та фізична безбар'єрність для отримання послуг внутрішньо переміщеними особами різних категорій, зокрема особами з інвалідністю;
- належне врядування;
- забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства;

⁵³ Про затвердження плану заходів з реалізації у 2023-2025 роках в Івано-Франківській області Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 29 червня 2023 року № 248. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-zakhodiv-z-realizatsii-u-2023-2025-rokakh-v-ivano-frankivskii-oblasti-strategii-derzhavnoi-polityky-shchodo-vnutrishnoho-peremishchennia-na-perio>

⁵⁴ Про схвалення Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07 квітня 2023 року № 312-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2023-%D1%80#Text>

- протидія насильству в умовах внутрішнього переміщення, зокрема гендерно обумовленому насильству;
- воз'єднання сім'ї;
- залучення потенціалу ВПО для розвитку приймаючих територіальних громад;
- підтримка самоорганізації ВПО;
- відкритість та прозорість реалізації Стратегії з метою максимального залучення до її реалізації та моніторингу всіх заінтересованих сторін;
- конкретність, досяжність цілей та вимірюваність очікуваних результатів реалізації Стратегії;
- забезпечення конструктивної взаємодії між ВПО, приймаючими територіальними громадами, місцевими органами державної влади та органами місцевого самоврядування;
- прийняття відповідних рішень з урахуванням даних про потреби ВПО;
- сприяння залученню ВПО до процесу формування і реалізації державної, регіональної та місцевої політики;
- адаптація та інтеграція дітей і молоді з числа внутрішньо переміщених осіб до соціального середовища на території їх проживання;
- добровільність повернення особи до покинутого місця проживання;
- розмежування повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування різного рівня під час реалізації Стратегії;
- стимулювання ВПО працездатного віку до працевлаштування, заснування власного бізнесу з метою забезпечення їх економічної самостійності;
- диференціація інструментів підтримки ВПО залежно від їх потреб.

Пізніше, а саме 31 серпня 2023 року Івано-Франківською обласною державною (військовою) адміністрацією було затверджено розпорядження

№ 333 «Про утворення Ради з питань внутрішньо переміщених осіб при Івано-Франківській обласній державній (військовій) адміністрації»⁵⁵ (далі – Рада ВПО).

Важливо, що Ради ВПО створено задля участі у реалізації регіональної політики у сфері захисту прав та інтересів внутрішньо переміщених людей.

Під час засідання обласної Ради ВПО (07.09.2023) обрали керівний склад консультативно-дорадчого органу. Так, головою Ради обрано Галину Кос – внутрішню переселенку, її заступником — Світлану Дем’янчук – регіональну координаторку Благодійного фонду «Стабілізуєш Суппорт Сервісез» в Івано-Франківській області, а секретарем Ради – Ірину Акименко (головного спеціаліста відділу соціальної підтримки ВПО департаменту соціальної політики обласної державної адміністрації).

У склад Ради увійшли 18 осіб, з них 6 працівників обласної державної (військової) адміністрації, 9 ВПО та 3 представники громадських об’єднань, які впроваджують діяльність у сфері забезпечення захисту прав ВПО.

Під час наради окреслили основні пріоритети роботи, а це – вирішення проблем з житлом, працевлаштування і підтримка бізнесу вимушених переселенців, а також надання їм необхідної юридичної та психологічної допомоги.

Слід зазначити, що Рада ВПО — це консультативно-дорадчий орган, до якого входять представники ВПО, члени громадських організацій та державних структур. Вони функціонують також при міських, селищних, сільських або районних радах.

В області станом на 01.12.2023 створено 36 Рад ВПО:
при Івано-Франківській обласній державній (військовій) адміністрації;
при Верховинській районній державній адміністрації (1 районна + 3 ТГ);

⁵⁵ Про утворення Ради з питань внутрішньо переміщених осіб при Івано-Франківській обласній державній (військовій) адміністрації: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 31 серпня 2023 року № 333. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-utvorennia-rady-z-pytan-vnutrishno-peremishchenykh-osib-pri-ivano-frankivskii-oblasnii-derzhavnii-viiskovii-administratsii>

при Івано-Франківській районній державній адміністрації (1 районна + 8 ТГ);

при Калуській районній державній адміністрації (1 районна + 6 ТГ);

при Коломийській районній державній адміністрації (1 районна + 4 ТГ);

при Косівській районній державній адміністрації (1 районна + 2 ТГ);

при Надвірнянській районній державній адміністрації (1 районна + 6 ТГ).

Тому, можна сказати, що Рада ВПО — це дієвий інструмент для інтеграції переселенців. Члени ради уже беруть активну участь у громадському житті, а згодом можуть долучатися і до розробки законодавчих документів для покращення життя ВПО в області.

2-3 жовтня 2023 року проведено стратегічну сесію обласної Ради ВПО, яку організувала регіональна координаторка Благодійного фонду «Стабілізуєш Сервісез» в Івано-Франківській області Світлана Дем'янчук.

1-3 листопада відбувся перший Всеукраїнський Форум Рад ВПО у Києві, в якому взяла участь членкиня Ради ВПО Івано-Франківської області. Даний Форум зібрав майже півтисячі людей і став потужною платформою для діалогу між представниками Рад ВПО, державного і громадського сектору та міжнародних правозахисних організацій.

Саме зараз формується проєкт «Стратегічного плану на 2024-2025 роки».

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 01.09.2023 № 930 «Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб»⁵⁶, в області з метою здійснення моніторингу стану, облаштування, кількості мешканців та вільних ліжко-місць у місцях тимчасового проживання та з метою подальшого їх включення до переліку місць тимчасового проживання в Івано-Франківській області створено

⁵⁶Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 вересня 2023 № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2023-%D0%BF#Text>

відповідну робочу групу. Після моніторингових візитів групою було прийнято рішення і затверджено розпорядження при Івано-Франківській обласній державній (військовій) адміністрації від 31.10.2023 № 432 «Про затвердження переліку місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб Івано-Франківської області»⁵⁷. Відповідно до нього у 47 місцях тимчасового проживання проживає 1251 ВПО, це заклади:

32 заклади – комунальна власність;

3 заклади – державна власність;

12 закладів – приватна власність.

На засіданні двадцять третьої сесії Івано-Франківської обласної ради восьмого демократичного скликання 22.08.2023 № 718-23/2023 «Про внесення змін до обласної комплексної програми соціального захисту населення Івано-Франківської області на 2022-2026 роки» (зі змінами) внесено зміни до обласної комплексної Програми соціального захисту населення Івано-Франківської області на 2022-2026 роки, затвердженої рішенням Івано-Франківської обласної ради від 12.11.2021 № 276-10/2021 (зі змінами), в частині соціальної підтримки ВПО, зокрема доповнено її відповідними пунктами.

Тому, можна зазначити, що в період повномасштабного вторгнення прийнято ряд позитивних внутрішніх політик стосовно ВПО. Тривалий час основним напрямом політики щодо внутрішнього переміщення була і є інтеграція ВПО за новим місцем проживання, що досягалося шляхом усунення перешкод у реалізації їх прав та основоположних свобод, забезпечення доступу до адміністративних, соціальних, культурних та інших послуг, а також створення умов для розвитку потенціалу та посилення спроможності приймаючих територіальних громадах.

⁵⁷ Про затвердження переліку місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб Івано-Франківської області: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 31 жовтня 2023 року № 432. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-pereliku-mists-tymchasovoho-prozhyvannia-vnutrishno-peremishchenykh-osib-ivano-frankivskoi-oblasti>

Внутрішня політика є елементом коротко- та середньострокової державної політики, спрямованої на створення умов, за яких ВПО, за винятком найбільш уразливих категорій, не потребуватимуть спеціальної допомоги чи захисту у зв'язку з їх переміщенням і зможуть в повному обсязі користуватися своїми конституційними правами без будь-якої дискримінації, в тому числі за походженням чи фактом внутрішнього переміщення.

2.3 Формування напрямів підтримки у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб

Головними виплатами для ВПО є щомісячна допомога на проживання – це державна грошова допомога ВПО, яка призначається для забезпечення соціальної підтримки ВПО із числа незахищених верств населення та стимулювання до працевлаштування ВПО працездатного віку.

Порядок надання допомоги на проживання врегульовано Постановою КМУ від 20.03.2022 № 332 “Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам” зі змінами згідно з Постановою КМУ від 11.07.2023 № 709 “Деякі питання підтримки внутрішньо переміщених осіб”⁵⁸.

Допомога надається у таких розмірах:

2000 грн – для дорослих;

3000 грн – для осіб з інвалідністю та дітей (до 18 років).

Виплати здійснюються на сім'ю протягом 6 місяців з можливістю продовжити ще на півроку для соціально вразливих сімей. Загальний строк отримання допомоги не може перевищувати 12 місяців.

Також, запроваджено критерії та умови призначення виплат відповідно до майнового стану і терміну перебування за кордоном.

Право на отримання допомоги мають:

⁵⁸ Деякі питання підтримки внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2023 року № 709. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/709-2023-%D0%BF#Text>

ВПО, житлове приміщення знищене або пошкоджене (до ступеня непридатного для проживання) через збройну агресію проти України;

ВПО, які перемістилися (повторно перемістились) з 01 січня 2022 року з тимчасово окупованих територій та зони бойових дій, зазначених у Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих затвердженого Мінреінтеграції⁵⁹; перелік не є фіксованим документом та постійно оновлюється;

діти, які народилися у ВПО.

Допомогу на проживання за березень і квітень 2022 року мали право отримати всі ВПО, які після введення воєнного стану перемістилися із територій, визначених у Розпорядженні КМУ від 6 березня 2022 р. № 204-р⁶⁰.

Допомогу з травня 2022 року до серпня 2023 року, мали право отримувати:

ВПО, які перемістилися з територій на яких ведуться (велися) бойові дії, або ТОТ;

ВПО, у яких житло зруйноване або непридатне для проживання внаслідок пошкодження;

ВПО, які були зареєстровані до 24 лютого та які отримувала щомісячну адресну допомогу ВПО для покриття витрат на проживання/повторно перемістилися з на яких ведуться (велися) бойові дії, або ТОТ (постанова КМУ № 505 від 01.10.2014, втратила чинність).

Починаючи з 1 серпня 2023 року допомога не призначається сім'ям, якщо протягом 3 місяців перед зверненням за призначенням допомоги будь-хто з членів сім'ї:

придбали транспортний засіб (менше 5 років з року випуску);

⁵⁹Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією: Наказ Мінреінтеграції від 22 грудня 2022 № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#Text>

⁶⁰ Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми "єПідтримка": Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06 березня 2022 року № 204-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204-2022-%D1%80#Text>

одноразово оплатили роботи або послуги чи придбали на загальну суму понад 100 тис. грн: нерухомість, земельну ділянку, цінні папери, віртуальні активи, товари довгострокового вжитку, іноземну валюту або банківські метали;

мають депозит чи облігації внутрішньої державної позики на загальну суму понад 100 тис.грн;

мають у власності придатне для проживання житло на території, яка не включена до Переліку, площею не менше 13,65 м² на одного члена сім'ї;

придбали житло за кошти грошової компенсації з державного або місцевого бюджету;

перебували та після переміщення перебувають на повному державному утриманні чи відбувають покарання в місцях позбавлення волі;

на дату звернення по допомогу перебували за кордоном більше 30 днів поспіль, або більше 60 днів сукупно протягом 6-місячного періоду отримання допомоги;

після пошкодження чи руйнування житлового приміщення внаслідок військової агресії РФ зареєстрували або задекларували місце проживання у ньому (крім дітей);

засуджені або оголошені в розшук за злочин проти основ національної безпеки;

на дату звернення по допомогу перебувала за межами території України більш як 30 календарних днів підряд. До періоду перебування за кордоном не включаються дні службового відрядження, оздоровлення дітей, стажування, лікування або реабілітації, що підтверджується відповідними документами, а також дні перебування за кордоном з таких причин, як хвороба уповноваженої особи/отримувача, смерть членів їх сім'ї та родичів, догляд за хворою дитиною віком до 18 років, перебування у закладах охорони здоров'я, судових та правоохоронних органах, що підтверджується документально;

зареєстрували/задекларували місце свого проживання (крім дітей) у житловому приміщенні/частині житлового приміщення, що зруйновані або пошкоджені внаслідок військової агресії РФ.

Допомога надається щомісячно з місяця звернення. Допомога виплачується за повний місяць незалежно від дати звернення за її наданням. Допомога призначається протягом 10 робочих днів із дати надходження заяви.

У разі включення територіальної громади до Переліку, допомога надається з 1 числа місяця, наступного за місяцем, в якому відповідну громаду включено до такого переліку. Для призначення виплат необхідно подати заяву про надання допомоги. Розмір отриманої допомоги не враховується під час обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги, що надаються відповідно до законодавства.

З 01.12.2023 допомога призначається з місяця звернення і така особа повинна протягом трьох місяців з дня призначення допомоги сприяти своїй зайнятості. Зробити це можна: шляхом працевлаштування; реєстрації як фізичної особи – підприємця; взяття на облік фізичної особи, яка провадить незалежну професійну діяльність; подання заяви для отримання допомоги на здобуття економічної самостійності; мікрогранту; гранту на створення або на розвиток власного бізнесу; ваучера на навчання; набути статусу безробітного.

Якщо особа не сприяла своїй зайнятості або не набула статусу безробітного протягом трьох місяців з дня призначення допомоги, виплата допомоги припиняється з місяця, що настає після закінчення тримісячного строку.

Вимоги не застосовуються до:

однієї особи із складу сім'ї, яка доглядає за дитиною до досягнення нею шестирічного віку (включно);

однієї особи із складу сім'ї, яка має трьох і більше дітей віком до 18 років і доглядає за ними;

однієї особи із складу сім'ї, яка виховує малолітню дитину, що навчається он-лайн (повністю або частково), у разі документального підтвердження застосування такої форми навчання відповідним навчальним закладом освіти, фактичним місцем проживання (перебування) якої є території, включені до переліку територій, щодо яких не визначено дати завершення бойових дій, затвердженого Мінреінтеграції;

особи, яка доглядає за дитиною, хворою на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, якій не встановлено інвалідність, що підтверджується документально;

особи з інвалідністю I чи II групи;

особи, яка доглядає за особою з інвалідністю I групи, або дитиною з інвалідністю віком до 18 років, або особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, або особою, яка досягла 80-річного віку;

фізичної особи, яка надає соціальні послуги з догляду (за наявності документів (посвідчення, довідки) про отримання компенсації (допомоги, надбавки) на догляд або документів, що підтверджують інвалідність, та акта про встановлення факту здійснення догляду);

студента, який навчається за денною або дуальною формою здобуття освіти в закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти.

Отже, зважаючи на всі ці нововведення в законодавчу базу, слід зазначити що стрімко знизилася кількість отримувачів такої допомоги: станом на 1 липня 2022 року їх налічувалося понад 90000 осіб, а станом на 1 грудня 2023 року – 41207. В таблиці 2.2 наведено виплачені суми допомоги на

проживання ВПО від початку повномасштабного вторгнення і за листопад 2023 року в розрізі 12 управлінь соціального захисту населення області⁶¹.

Таблиця 2.2 – Інформація щодо державної допомоги на проживання ВПО

УПСЗН	Кількість ВПО, які отримують фінансову підтримку з держбюджету (осіб) станом на 01.12.2023	Сума наданої фінансової підтримки (грн) станом на 01.12.2023 (з початку широкомасштабного вторгнення)	в т. ч. сума за листопад 2023 року
1	2	3	4
Калузький	2888	270207284,4	9174400
Коломийський	2656	302534167	8479800
Надвірнянський	3204	323698723,7	9959400
Косівський	1621	183677484,5	5190600
Верховинський	670	92328200	2218600
Івано-Франківський	4454	454689244,9	14292400
м. Івано-Франківськ	17083	1196120465	53019200
м. Коломия	3706	271458691	11567800
м. Калуш	1933	166657903	6154600
м. Яремче	1982	167822000	6514000
м. Болехів	324	36256394,85	1054600
м. Бурштин	686	57503470,06	2099000
ВСЬОГО	41207	3522954029	129724400

⁶¹ Телефони «гарячих ліній» Департаменту соціальної політики Івано-Франківської області та структурних підрозділів з питань соціального захисту населення. URL: <https://www.if.gov.ua/struktura/departament-socialnoyi-politiki/telefoni-garyachih-linij-departamentu-socialnoyi-politiki-ivano-frankivskoyi-oblderzhadministraciyi-ta-strukturnih-pidrozdiliv-z-pitan-socialnogo-zahistu-naselennya-rajderzhadministracij-vikonavchih-komitativ-miskih-rad>

Територіальними органами Національної соціальної сервісної служби здійснюється перевірка фактичного місця проживання ВПО. Перевірка може бути проведена за наявності однієї з наступних підстав:

інформації з Єдиної системи про те, що особа стала на облік ВПО в межах однієї територіальної громади;

повідомлення про зміну фактичного місця проживання/перебування отримувача;

Така інформація може бути надана від широкого кола осіб, зокрема органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань, фізичних осіб.

рекомендації Мінфіну за результатами верифікації у разі виявлення відповідності отримувачів будь-якому з критеріїв, що впливають на призначення/припинення допомоги.

ВПО має бути повідомлено про перевірку не менш як за два календарних дні до її проведення. Повідомити мають телефоном або за допомогою іншого засобу зв'язку, який забезпечує фіксацію повідомлення або виклику. Якщо ВПО повідомили про свою відсутність у зв'язку з перебуванням у родичів або у відпустці тощо, перевірка має бути відкладена на два тижні.

За результатами перевірки складається акт.

Інформування здійснюється телефоном або за допомогою іншого доступного засобу зв'язку, який забезпечує фіксацію повідомлення або виклику. У разі відсутності телефонного або іншого доступного засобу зв'язку з особою, яка підлягає перевірці, відповідальними за проведення перевірки за присутності керівника складається акт про здійснення телефонного дзвінка за встановленою формою.

У разі неявки до органу соцзахисту ВПО буде повідомлено про тимчасове припинення надання допомоги. В цьому випадку необхідно буде пройти ідентифікацію для продовження отримання допомоги. Повідомлення має бути здійснено з використанням засобів поштового/електронного зв'язку

/ засобами мобільного зв'язку. У разі не проходження ідентифікації - виплата буде припинена.

У разі наявності обґрунтованих причин відсутності протягом 30 календарних днів після проведення перевірки ВПО має подати до органу соціального захисту населення заяву про поновлення виплати допомоги з підтвердними документами.

Підтвердними документами є документи, що підтверджують службове відрядження, оздоровлення дітей, стажування, навчання, лікування, реабілітації, хвороби особи, смерті членів її сім'ї та родичів, догляду за хворою дитиною віком до 18 років, відвідування закладів охорони здоров'я, судових та правоохоронних органів, через які ВПО не за власним бажанням були відсутніми за місцем проживання/перебування.

Постраждале населення внаслідок підриву російською федерацією греблі Каховської гідроелектростанції відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 19.06.2023 № 626 «Деякі питання надання матеріальної грошової допомоги постраждалому населенню внаслідок підриву російською федерацією греблі Каховської гідроелектростанції»⁶² мало право на одноразову матеріальну грошову допомогу у розмірі 5000 гривень на особу.

Станом на 31 жовтня на Івано-Франківщині подано заяв на таку фінансову підтримку постраждалими жителями Херсонської (314 заяв) та Миколаївської областей (5 заяв) та передано на виплату. Грошову допомогу виплатили жителям Херсонська та Миколаївська облдержадміністрації.

Наступним напрямом підтримки у сфері соціального захисту є відшкодування власникам витрат, які розмістили ВПО. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 № 333 «Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення

⁶²Деякі питання надання матеріальної грошової допомоги постраждалому населенню внаслідок підриву російською федерацією греблі Каховської гідроелектростанції: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 червня 2023 року № 626. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/626-2023-%D0%BF#Text>

(перебування) внутрішньо переміщених осіб»⁶³ (зі змінами) (далі – Постанова) передбачено механізм компенсації витрат, що пов'язані з безоплатним тимчасовим розміщенням ВПО.

Відповідно до Постанови компенсація власникам житлових приміщень здійснювалась за рахунок державного бюджету та благодійних організацій за період з березня по серпень 2022 року. На підставі домовленостей Уряду України та Товариства Червоного Хреста України, виплати компенсацій власникам починаючи з вересня 2022 року здійснюються повністю за рахунок благодійної організації.

Іншими словами ця програма носить назву «Прихисток». В таблиці 2.3 наведено виплати компенсацій по «Прихистку» починаючи з березня 2022 року⁶⁴ (за інформацією Департаменту розвитку громад та територій, дорожнього, житлово-комунального господарства, містобудування та архітектури Івано-Франківської облдержадміністрації).

Прикарпатці найбільше прихистили ВПО у квітні 2022 року – понад 22000 осіб, а саме понад 5600 власників надали своє житло для людей, які змушені були тікати від війни.

Від початку дії Постанови загальна сума компенсації, відповідно до поданих власниками заяв, станом на 1 жовтня 2023 року становить 104,3 млн. гривень. З них, компенсовано за рахунок державного бюджету 12,1 млн. гривень, за рахунок коштів міжнародних благодійних організацій 89,3 млн. гривень. Виплати проведені по серпень 2023 року включно. Загальна сума виплаченої компенсації – 101,4 млн. грн, в т.ч. за серпень 2023 року сума компенсації – 3,1 млн. грн.

⁶³ Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 2022 року № 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2022-%D0%BF#Text>

⁶⁴ Департамент розвитку громад та територій, дорожнього, житлово-комунального господарства, містобудування та архітектури Івано-Франківської облдержадміністрації. URL: <https://www.if.gov.ua/struktura/departament-rozvitku-gromad-ta-teritorij-dorozhnogo-zhitlovo-komunalnogo-gospodarstva-mistobuduvannya-ta-arhitekturi>

Таблиця 2.3 – Реалізації програми «Прихисток» в Івано-Франківській області

місяць	Кількість власників, які надали своє житло	кількість ВПО, яким було надано житло по програмі "Прихисток"	сума компенсації, гривень	джерело виплат, гривень			
				державний бюджет	Стан проведення виплат	благодійні організації	Стан проведення виплат
березень		1765	119474,53	119474,53	проводились	0	
квітень	5676	22099	6360154,01	6360154,01	проводились	0	
травень	4963	18476	7435424,78	1676749,48	проводились	5758675,3	проводились
червень	3732	13353	5299461,23	1374894,99	проводились	3924566,24	проводились
липень	3418	11506	4906150,9	1330673,61	проводились	3575477,29	проводились
серпень	3313	10720	4619066,41	1268196,51	проводились	3350869,9	проводились
вересень	3391	10834	4467585,29	0		4467585,29	проводились
жовтень	3323	10517	9173790,0	0		9173790,0	проводились
листопад	3338	10441	9060660,0	0		9060660,0	проводились
грудень	3219	9988	8978520,0	0		8978520,0	проводились
січень	3082	9475	8632680,0	0		8632680,0	проводились
лютий	2996	9045	7459380	0		7459380,0	проводились
березень	2966	8884	8091750	0		8091750,0	проводились
квітень	2844	8450	3691126,39	0		3691126,4	проводились
травень	2683	7970	3592344,63	0		3592344,6	проводились
червень	2546	7535	3283695,94	0		3283695,94	проводились
липень	2448	7191	3234615,23	0		3234615,23	проводились
серпень	2356	6949	3134164,46	0		3134164,46	проводились
вересень	2225	6383	2776819,08	0		2776819,08	не проводились
всього			104294988,5	12130143,13	12130143,13	89409900,65	79757425,02

Протягом вересня 2023 року житло надавалось 2225 власниками для проживання 6383 ВПО. Сума компенсації становить 2,8 млн. гривень.

Станом на листопад 2023 року органами місцевого самоврядування опрацьовуються заяви від власників житла за жовтень 2023 року.

Проблематикою є те, що до 01 січня 2024 компенсація за 1 людино-день становитиме 14,77 грн, замість 30 грн.

Ще одним позитивним напрямом є надання компенсації закладам за розміщення ВПО відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 11.03.2022 № 261 «Про затвердження Порядку та умов надання компенсації за спожиті комунальні послуги під час розміщення внутрішньо переміщених осіб у будівлях (приміщеннях) об'єктів державної, комунальної та приватної власності у період воєнного стану»⁶⁵.

⁶⁵Про затвердження Порядку та умов надання компенсації за спожиті комунальні послуги під час розміщення внутрішньо переміщених осіб у будівлях (приміщеннях) об'єктів державної, комунальної та приватної власності у період воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 року № 261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2022-%D0%BF#Text>

За період з березня 2022 року по липень 2023 року територіальними громадами області, структурними підрозділами Івано-Франківської обласної державної адміністрації та приватними закладами подані заяви на компенсацію оплати комунальних послуг, що надаються під час розміщення в умовах воєнного стану тимчасово переміщених осіб, спожитих протягом дії Постанови на загальну суму 60,5 млн. гривень.

У таблиці 2.4 помісячно надана інформація щодо надання компенсації комунальним і приватним закладам, які розмістили ВПО з березня 2022 року

Станом на листопад 2023 року закладам компенсовано 57,6 млн. гривень. Сума не відшкодованої компенсації становить 4,6 млн. гривень. Остання виплата була здійснена у жовтні 2023 року за період січень – квітень 2023 року.

Таблиця 2.4 – Надання компенсації закладам за розміщення ВПО⁶⁶

місяць	сума компенсації відповідно до отриманих заявок комунальні заклади, гривень	приватні заклади, гривень	виплачено коштів, гривень
березень	21982329,53		21982329,53
квітень	10206069,18		8730206,11
травень	4204056		4204056
червень	2130328		2130328
липень	1909040,33		1312143,92
серпень	1353666,89		1353667
вересень	1201023,38	6038,44	1207061,82
жовтень	1311693,97	14471,15	1326165,12
листопад	2800935,7	63611,47	2864547,17
грудень	2728069,51	65706,57	2793776,08
січень	3107393,06	64935,26	3172328,32
лютий	2912099,62	49686,34	2961785,96
березень	2505814,73	45531,52	2551346,25
квітень	1017637,22	13588,64	1031225,86
травень	762362,03	12903,09	0
червень	622745,43	27510,66	0
липень	557506,68	33350,12	0
серпень	442858,88	26492,07	0
всього	61755630,14	423825,33	57620967,14

⁶⁶ Департамент розвитку громад та територій, дорожнього, житлово-комунального господарства, містобудування та архітектури Івано-Франківської облдержадміністрації. URL: <https://www.if.gov.ua/struktura/departament-rozvitku-gromad-ta-teritorij-dorozhno-go-zhitlovo-komunalnogo-gospodarstva-mistobuduvannya-ta-arhitekturi>

Областю у жовтні подано до Мінреінтеграції переліки комунальних закладів, яким не було відшкодовано витрати за спожиті комунальні послуги у 2022 році на загальну суму 3,0 млн. грн.

Проблематикою є те, що контроль за розміщенням ВПО у приватних закладах покладено на Івано-Франківську обласну державну (військову) адміністрацію. Заяви і матеріали приватні заклади подають до органів місцевого самоврядування, які зведені переліки подають до адміністрації через місяць після їх отримання. Потрібно передбачити у постанові функцію контролю за приватними закладами на органів місцевого самоврядування.

З метою вирішення питань зайнятості ВПО Івано-Франківською обласною службою зайнятості вживається ряд заходів. Для надання інформаційної підтримки ВПО інформація щодо можливостей їхнього працевлаштування висвітлюється на вебсторінці Івано-Франківського обласного центру зайнятості, в соціальних мережах Facebook, Instagram та засобах масової інформації.

На постійній основі для ВПО проводяться семінари в філіях обласного центру зайнятості, а також в територіальних громадах, в місцях їх компактного проживання, у тому числі за участю соціальних партнерів, зокрема, представників Бюро правової допомоги, Благодійного фонду «Рокада», управлінь соціального захисту населення РДА, управлінь Пенсійного фонду України, представників Української Гельсінської спілки з прав людини, БО «БФ» Карітас Івано-Франківської УГКЦ, інших. Під час цих заходів висвітлюються перспективи зайнятості ВПО, їхні соціальні гарантії.

Впродовж січня-листопада 2023 року проведено 87 профінформаційних семінарів, в яких взяли участь 818 ВПО.

Окрім цього керівництво Івано-Франківського обласного центру зайнятості бере участь у зустрічах, семінарах, круглих столах, нарадах, інших інформаційних заходах, які сприяють посиленню соціального партнерства щодо зайнятості ВПО.

Зокрема, 16.11.2023 відбувся форум «Розвиток соціальних послуг на Прикарпатті», організований Івано-Франківською обласною державною (військовою) адміністрацією. На форум були запрошені Міністр соціальної політики України Оксана Жолнович, радник – Уповноважена Президента України з питань безбар'єрності Тетяна Ломакіна, керівник програми ПРООН з розвитку регіонів Мустафа Саїт-Аметов, народний депутат України Максим Ткаченко, депутат Івано-Франківської обласної ради Надія Левконович, керівники органів місцевого самоврядування, громадських та благодійних організацій, а також керівники закладів соціальної сфери області.

Основна мета проведення даного заходу – аналіз потреб вразливих верств населення, в тому числі ВПО, задля визначення подальших шляхів їхньої швидкої адаптації до викликів сучасного життя.

Щоденно здійснюється аналіз надання послуг ВПО з метою прийняття управлінських рішень для покращення стану їх зайнятості, проводиться адресна робота з роботодавцями щодо виявлення вакансій для цієї категорії шукачів роботи.

Під час інформаційних заходів з роботодавцями, зустрічей, телефонних розмов висвітлюється інформація про фінансову допомогу роботодавцям, передбачену чинним законодавством, у разі працевлаштування ВПО чи створення нових робочих місць для цієї категорії громадян.

Станом на 01.12.2023 згідно постанови Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 331 «Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні»⁶⁷ 222 роботодавці області отримали компенсацію за 382 працевлаштованих ВПО. З Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття на ці цілі

⁶⁷Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 № 331. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-%D0%BF#Text>

використано 4,8 млн. гривень. В рамках урядового проєкту «єРобота»⁶⁸ реалізовувались програми, спрямовані на створення та розвиток громадянами бізнесу.

Громадянам, у тому числі ВПО, фахівцями служби зайнятості надавались онлайн-консультації щодо механізму отримання мікрогрантів, написання бізнес-планів. Станом на 01.12.2023 Державним центром зайнятості прийнято позитивні рішення щодо надання мікрогрантів на створення та розвиток бізнесу 15 особам з числа ВПО. Після отримання мікрогрантів підприємці зобов'язані створити в області 35 нових робочих місць. З Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття для надання мікрогрантів особам з числа ВПО, які отримали позитивні рішення, буде використано 3,7 млн. грн.

Впродовж січня-листопада 2023 року послуги служби зайнятості отримували 1627 осіб з числа ВПО. Із загальної чисельності осіб, які отримували послуги, 1305 осіб мали статус безробітного; 967 осіб отримували допомогу по безробіттю. За сприяння служби зайнятості 542 особи працевлаштовано, 103 особи брали участь у суспільно-корисних роботах, 12 осіб виконували громадські та інші роботи тимчасового характеру.

Для підвищення конкурентоспроможності на ринку праці, забезпечення відповідності професійно-кваліфікаційного рівня громадян, що шукають роботу, вимогам роботодавців за листопад 2023 року 115 ВПО за направленням служби зайнятості проходили професійне навчання, 174 особи отримали ваучер на перепідготовку та підвищення кваліфікації.

Продовжується співпраця служби зайнятості з роботодавцями, які перемістили свою діяльність в Івано-Франківську область з територій України, де ведуться бойові дії або де є загроза бойових дій.

Впродовж січня-листопада 2023 року послугами служби зайнятості охоплено 127 роботодавців, які релокували свій бізнес на Івано-

⁶⁸Портал єРобота. URL: <https://erobota.djia.gov.ua/>

Франківщину. Даним роботодавцям надавались інформаційно-консультаційні послуги під час відвідування ними філій обласного центру зайнятості, семінарів, інших інформаційних заходів, здійснювався підбір працівників на заявлені вакансії.

Також з метою вивчення в професійно-кваліфікаційному розрізі поточної та перспективної потреби в кадрах, працівниками служби зайнятості було проведено 354 робочі зустрічі з роботодавцями за місцем їх діяльності. За сприяння служби зайнятості до суб'єктів господарювання, які релокували свій бізнес на Прикарпаття, працевлаштовано 108 осіб, у тому числі 29 ВПО.

Завдяки ініційованій Міністерством економіки України⁶⁹ програмі «Релокація бізнесу» через єдину платформу цифрової взаємодії проведена робота для допомоги бізнесу в питаннях розміщення та перевезення виробничих потужностей, завдяки чому на територію Івано-Франківської області перемістилося 80 суб'єктів господарювання.

До кожного релокованого підприємства застосовувався індивідуальний підхід у виборі виробничих площ з врахуванням спеціалізації виробництва, надавалася інформаційна підтримка щодо організації логістичних процесів. Крім того, на територію області переміщений бізнес, який не використав Державну програму.

Релокований бізнес ефективно влився у великий промисловий колектив області, запрацювали спільні проекти, скеровані на стабільність нашої економіки.

У рамках проєкту «Розвиток МСП: економічна інтеграція внутрішньо переміщених осіб та відновлення бізнесу», який проводився Міжнародною організацією з міграції (МОМ), у результаті конкурсного відбору відібрано 36 суб'єктів мікро- та малого бізнесу для надання грантової допомоги, з них третя частина є релокованими, які здійснюють діяльність на території Івано-

⁶⁹ Головний сайт Міністерства економіки України URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

Франківської області. Загальна сума грантової допомоги на реалізацію розвиткових проектів складе майже 300 тис. євро.

У червні 2023 року відібрано 20 переможців за результатами участі у конкурсі підтримки інноваційного розвитку малого та середнього підприємництва в Івано-Франківській міській територіальній громаді, який реалізовується у рамках проекту «Нова економіка Івано-Франківська (NEF)» (загальний бюджет проекту - 1,25 мільйона євро на 3 роки), що фінансується Європейським Союзом за програмою «Мери за економічне зростання». Суб'єкти підприємництва, зокрема релокованого бізнесу, отримають на конкурсній основі інноваційні ваучери на суму до 60 000 гривень для реалізації їхніх інноваційних проектів.

Також в рамках Програми підтримки економічної стійкості України (UERP) передбачено фінансову допомогу релокованому малому і середньому бізнесу в розмірі 20000 доларів США у гривневому еквіваленті за актуальним курсом НБУ, яка надається для придбання основних засобів.

Актуальним заходом для підтримки релокованого бізнесу є грантовий конкурс чеської гуманітарної організації «Людина в біді», яку фінансово підтримує USAID. За цією ініціативою триває прийом заявок мікро-, малих та середніх підприємств і за підсумками відбору очікується надання допомоги в межах від 1000 до 5000 доларів США залежно від кількості створених робочих місць.

З початку повномасштабного вторгнення на територію Івано-Франківської області переміщено 3 заклади вищої освіти разом із закладами фахової передвищої освіти, які є їхніми відокремленими структурними підрозділами, а саме:

Луганський державний університет внутрішніх справ імені Дідоренка переміщений на базу Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківська) Національної академії внутрішніх справ;

Донбаська національна академія будівництва та архітектури переміщена на базу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і

газу разом з ВСП «Дружківський житлово-комунальний фаховий коледж ДНАБіА»;

Херсонський державний університет переміщений на базу Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника разом з ВСП Бериславським фаховим педагогічним коледжем імені В.Ф. Бенюковського та Генічеським фаховим коледжем. Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба переміщено на базу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

На базу Коломийського педагогічного фахового коледжу переміщено Сєвєродонецький фаховий коледж культури і мистецтв імені Сергія Прокоф'єва, на базу Коломийського індустриально-педагогічного фахового коледжу – Рубіжний індустриально-педагогічний фаховий коледж.

Ще однією проблемою є довготривале житло для ВПО. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18.04.2018 № 280 «Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України»⁷⁰ (зі змінами) та розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.05.2023 № 478-р «Про розподіл у 2023 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України»⁷¹ Івано-Франківська область отримала субвенцію на суму 11 332,876 тис. гривень. Дана субвенція була розподілена з обласного бюджету місцевим бюджетам за кодом бюджетної програми 0819242 відповідно до розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 01.08.2023 № 299 «Про внесення змін до

⁷⁰Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2018 року № 280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2018-%D0%BF#Text>

⁷¹Про розподіл у 2023 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.05.2023 № 478-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/478-2023-%D1%80#Text>

розпорядження Івано-Франківської обласної військової адміністрації від 18.07.2023 № 278»⁷² наступним чином:

1. Бюджет Івано-Франківської міської ради – 5 009,928 тис. грн (2 особи придбали житло);
2. Бюджет Калуської міської ради – 2 454,376 тис. грн (1 особа придбала житло);
3. Бюджет Коломийської міської ради – 1 744,060 тис. грн (1 особа придбала житло);
4. Бюджет Надвірнянського району – 2 124,512 тис. грн (1 особа придбала житло).

Це був I транш, а пізніше II траншем до області по вищевказаній постанові та відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.08.2023 № 747-р «Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству у справах ветеранів на 2023 рік, та розподіл у 2023 субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для деяких категорій осіб»⁷³ надійшла субвенція в сумі 115 590, 563 тис. гривень.

Дана субвенція була розподілена з обласного бюджету місцевим бюджетам за кодом бюджетної програми 0819242 відповідно до розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 15.09.2023 № 348 «Про розподіл субвенцій з обласного бюджету між місцевими бюджетами»⁷⁴ була розподілена наступним чином:

1. Бюджет Івано-Франківської міської ради – 85 284,386 тис. грн

⁷² Про внесення змін до розпорядження Івано-Франківської обласної військової адміністрації від 18.07.2023 № 278: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 01 серпня 2023 року № 299. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-rozporiadzhennia-ivano-frankivskoi-oblasnoi-viiskovoi-administratsii-vid-18072023-278>

⁷³ Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству у справах ветеранів на 2023 рік, та розподіл у 2023 субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для деяких категорій осіб: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2023 року № 747-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/747-2023-%D1%80#Text>

⁷⁴ Про розподіл субвенцій з обласного бюджету між місцевими бюджетами: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 15 вересня 2023 року № 348. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-rozpodil-subventsii-z-oblasnoho-biudzhetu-mizh-mistsevymy-biudzheta-my-2>

(41 особа придбала житло);

2. Бюджет Івано-Франківського району – 6 855,730 тис. грн

(3 особи придбали житло);

3. Бюджет Калуської міської ради – 9 288,931 тис. грн

(4 особи придбали житло);

4. Бюджет Долинської міської ради – 2 793,154 тис. грн

(1 особа придбала житло);

5. Бюджет Брошнів-Осадської селищної ради – 8 364,748 тис. грн

(5 осіб придбали житло);

6. Бюджет Косівського району – 2 370,178 тис. грн (1 особа придбала житло).

На сьогодні профінансовано суму 114 957,129 тис. гривень. Залишок коштів становить 633,433 тис. грн, для забезпечення виплати грошової компенсації ще 1 особі в повному обсязі потрібно дофінансування в розмірі 1 736,743 тис. гривень.

Станом на сьогодні потреба грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для цієї категорій осіб по області становить 78 осіб: 49 осіб (потреба до війни); (додаток В), 29 осіб (потреба після повномасштабного вторгнення) (додаток Г) на загальну суму 255 863,318 тис. гривень.

Тому слід констатувати, що війна значно вплинула на джерела доходів ВПО. Приблизно кожен четвертий респондент із числа ВПО (24 %) зазначає, що основним джерелом доходу домогосподарства є щомісячно грошова допомога для ВПО. Переважна більшість (72%) ВПО, які покладаються на соціальну допомогу, повідомили, що сукупний дохід домогосподарства, поділений на кількість членів домогосподарства, складає приблизно 2500 грн (прожитковий мінімум станом на січень 2023 року) або менше⁷⁵.

⁷⁵ Звіт про внутрішнє переміщення в Україні / Міжнародна організація з міграції (МОМ), січень 2023. URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraina-zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-0>

2.4 Аналіз підтримки міжнародних донорів внутрішньо переміщених осіб в Івано-Франківській області

Благодійні організації та міжнародні донори з перших днів війни працюють у Івано-Франківській області та активно допомагають ВПО. Надають продуктові набори та сприяють у облаштуванні місць тимчасового проживання для ВПО.

Для співпраці з міжнародними донорами в Івано-Франківській обласній державній (військовій) адміністрації повна відкритість.

Не рідше, як раз на місяць в приміщенні облдержадміністрації відбуваються загальні координаційні зустрічі з міжнародними донорами та гуманітарними організаціями. Донори можуть взяти участь в зустрічі безпосередньо офлайн, або долучитися онлайн. Такі зустрічі проводяться спільно з Управлінням ООН з координації гуманітарних справ (ОСНА).

На зустрічах представляється актуальна інформація про потреби та ситуацію в області, обговорюються проблемні питання та пріоритетні напрямки роботи міжнародних організацій на території області, такі як виплата коштів від міжнародних донорів внутрішньо переміщеним особам, забезпечення їх тимчасовим житлом, надання медичних послуг, харчування, працевлаштування тощо.

Розпорядженням Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 26.06.2023 № 244 «Про утворення Регіонального офісу міжнародного співробітництва в Івано-Франківській області»⁷⁶ утворено Регіональний офіс міжнародного співробітництва (далі – Офіс) в Івано-Франківській області як консультативно-дорадчий орган Івано-Франківської облдержадміністрації.

⁷⁶Про утворення Регіонального офісу міжнародного співробітництва в Івано-Франківській області: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 26 червня 2023 року № 244. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-utvorennia-rehionalnoho-ofisu-mizhnarodnoho-spivrobotnytstva-v-ivano-frankivskii-oblasti>

До складу Офісу входять:

- керівники структурних підрозділів Івано-Франківської облдержадміністрації;
- голови райдержадміністрацій;
- міські, селищні і сільські голови Івано-Франківської області (за згодою).

Основними завданнями Офісу є:

1) забезпечення взаємодії та співпраці між органами місцевого самоврядування, органами державної влади та Офісом Президента України, підприємствами, установами та організаціями, представниками інститутів громадянського суспільства, а також міжнародними партнерами (організаціями, підприємствами, фондами) з метою розвитку міжнародного співробітництва задля встановлення та підтримки взаємовідносин із закордонними партнерами, відновлення і розбудови транспортної, медичної, соціальної, комунальної, виробничої інфраструктури та житла, інфраструктури енергетики, зв'язку, відновлення та збереження об'єктів культурної спадщини, підтримки вразливих верств населення та осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах внаслідок війни, ВПО, а також структурної модернізації та перезапуску економіки Івано-Франківської області;

2) визначення та напрацювання пропозицій щодо пріоритетних напрямків та заходів у сфері відбудови і розвитку економіки на території Івано-Франківської області;

3) сприяння залученню коштів.

Офіс відповідно до покладених на нього завдань:

розглядає пропозиції органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, а також міжнародних організацій щодо відновлення та розвитку Івано-Франківської області;

2) створює та адмініструє за потреби бази даних;

3) здійснює координацію між органами місцевого самоврядування, органами державної влади, громадськими організаціями, іншими підприємствами, установами та організаціями, в тому числі міжнародними, з питань міжнародного співробітництва області;

4) проводить інформаційно-роз'яснювальну роботу з питань, пов'язаних з діяльністю Офісу;

5) подає голові Офісу розроблені за результатами своєї роботи рекомендації та пропозиції;

б) з метою залучення коштів бере участь у спільних проектах для отримання цільового фінансування за програмами міжнародних організацій.

В рамках діяльності Офісу обласною державною адміністрацією вже проведено більше 30 робочих зустрічей з представниками дипломатичних місій, міжнародних організацій, регіонів партнерів, тощо щодо залучення міжнародної допомоги для ВПО області, які відбуваються як індивідуально так і в рамках засідань координаційних нарад ОСНА, кластеру з питань житла та непродовольчих товарів, та саб кластеру з питань захисту дітей.

В області присутні 114 донорів, які здійснюють діяльність за 84 напрямками та забезпечують гуманітарною допомогою осіб, які цього потребують, а саме: засобами гігієни, продуктовими наборами, побутовою технікою, генераторами та сонячними батареями, модульними котельнями, медичним обладнанням, автомобілями невідкладної медичної допомоги, двома автомобілями для перевезення осіб з інвалідністю, єдиним в Україні пересувним пунктом-станцією забору крові; побудовано дитячі майданчики, оснащено інтерактивні дитячі кімнати для навчання та дозвілля дітей, в т.ч. для інклюзивних центрів, надано шкільне приладдя, облаштовано 5 укриттів, здійснено 176 дрібних ремонтів, а також завершено на 39 об'єктах капітальні ремонти, 14 закладів ще в роботі.

На сьогодні міжнародні донори працюють над житловим проектом будівництва соціального житла, який передбачає 75 квартир для 220 ВПО, та 10 будинків для ДБСТ.

Співпраця налагоджена з Управлінням ООН з координації гуманітарних справ (ОСНА), (УВКБ ООН), МОМ, Чеською організацією «Людина в біді», Terre des Hommes, «Save the children», МОВ ЮКРЕЙН, СОС Дитячі Містечка, Happy Kids, БФ «Рокада», DESPRO, БО «Право на Захист», НЕКА КАРПАТ, БФ «Стабілізуєшен Суппорт Сервісез», БО «БФ» Карітас Івано-Франківськ УГКЦ, Карітас Коломия, Івано-Франківська обласна організація товариства Червоного Хреста України, Hilfswerk International, БО «БФ «ЕКШН ЕГЕІНСТ ХАНГЕР», Металаб та багато інших.

Спільно з проектом ПРООН створено двомовний електронний та друкований інвестиційний паспорт «Івано-Франківська область – надійний партнер», який буде поширюватись серед потенційних партнерів області під час зустрічей та заходів міжнародного характеру.

В рамках роботи офісу підписану перший та поки що єдиний українсько-японський Меморандум про співпрацю з регіоном Японії, а саме з префектурою Хіого. Першочерговими заходами в рамках реалізації Меморандуму в практичній площині стане організація «Навчання спеціалізованого персоналу з Івано-Франківської області в префектурі Хіого», починаючи зі сфер «Ментальна/психічна допомога» та «Протезування та реабілітація»⁷⁷.

На сьогодні Івано-Франківська облдержадміністрація здійснює зовнішні відносини та розвиває партнерство в межах укладених угод з такими іноземними державами: Румунією, Республікою Польщею, Республікою Австрією, Чеською Республікою, Німеччиною.

Задля активного розвитку Івано-Франківщини налагоджено ефективну співпрацю з міжнародними партнерами.

Саме з такою метою на Прикарпатті 07.12.2023 провели форум "Івано-Франківська область - надійний партнер"⁷⁸.

⁷⁷ Офіційна фейсбук сторінка Івано-Франківської обласної державної адміністрації URL: <https://www.facebook.com/people/>

⁷⁸ Офіційна фейсбук сторінка Івано-Франківської обласної державної адміністрації URL: <https://www.facebook.com/people/>

До масштабного заходу долучилися понад 150 гостей: консули та послы країн-партнерів України, а саме Чехії, Румунії, Польщі, представники благодійних та донорських організацій, які підтримують область у такий непростий час та допомагають впоратись з викликами сьогодення, бізнес та роботодавці, котрі представили свої успішні інвестиційні кейси, представники громад. Серед запрошених і голова Закарпатської області Віктор Микита.

Таке масштабне дійство проведено задля того, щоб:

продемонструвати іноземним партнерам інвестиційну привабливість Прикарпаття;

знайти партнерів задля розвитку бізнесу, освітньої, соціальної та медичної сфер;

мати змогу втілювати нові соціальні проекти, зокрема, йдеться про будівництво соціального житла для ВПО, будинків сімейного типу, де зможуть проживати діти, що опинилися в складних життєвих обставинах;

знайти однодумців та партнерів, які готові допомогти зі створенням великого реабілітаційного центру для відновлення дітей війни з усієї України;

обговорити проблеми релокованого бізнесу та шляхи їх вирішення, а ще – розвиток туризму та крафтового виробництва.

Зараз Україні, а зокрема й Прикарпатті, потрібна надійна підтримка світу, наших іноземних партнерів.

У такий складний час і міжнародні партнери долучаються до реалізації різноманітних ініціатив, які найперше стосуються добробуту наших людей. Спільно нам вдалося зробити вже дуже багато, зокрема, відкрити паліативні та реабілітаційні відділення у медзакладах області, забезпечити їх сучасним обладнанням, яке допомагає надавати більш якісну допомогу та рятує життя дорослих і дітей.

Тісна співпраця з міжнародними фундаціями у соціальній, медичній та освітній сферах вкрай необхідна на Івано-Франківщині.

Водночас хочеться наголосити, що Прикарпаття є надійним партнером для бізнесу, який готовий сприяти його розвитку та підтримувати

підприємство, що працює на території Івано-Франківщини та залучає до праці ВПО, які є жителями нашої області.

РОЗДІЛ 3

ГРУПУВАННЯ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ТА ФОРМУВАННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ З ЇХ ВИРІШЕННЯ

Незважаючи на те, що соціальна сфера від початку повномасштабного вторгнення працює у посиленому режимі і Прикарпаття є надійним тилом для ВПО, існує ряд проблемних питань, які потребують вирішення.

Однією з найбільш нагальних є проблема житла. В першу чергу це погані умови проживання у місцях тимчасового проживання, особливо для родин з дітьми, для осіб з інвалідністю. Другою проблемою є мала кількість житла для оренди, високі ціни на оренду.

Позитивним на Івано-Франківщині є те, що для ВПО є облаштовано 47 місць тимчасового проживання, які є комфортні для подальшого проживання. В області успішно реалізується проєкт чеської гуманітарної організації «Людина в біді», який фінансується за підтримки Гуманітарного фонду для України⁷⁹. Це грошова допомога на оренду житла для ВПО, які проживають в Івано-Франківській. Проєкт ставить на меті покращити умови проживання внутрішньо переміщених домогосподарств з постраждалих регіонів України, які на цей час мешкають в місцях тимчасового проживання та/або проживають в незадовільних умовах, надає можливість переїхати до районів більш сприятливих для працевлаштування, відновлення джерел прибутку та підвищення стійкості до кризових ситуацій надалі.

Грошова допомога покриває щомісячні витрати на оренду та комунальні платежі протягом 6-и місяців. Для домогосподарств ВПО, які планують переїхати в нове житло, передбачена додаткова виплата у розмірі 5000 гривень (ця сума може бути використана на витрати, пов'язані з переїздом, пошуком нового житла, оплати агентських послуг тощо).

⁷⁹Чеська гуманітарної організації «Людина в біді». URL: <https://ukraine.peopleinneed.net/ua/>

Проект розрахований тільки на внутрішньо переміщені домогосподарства від трьох осіб з постраждалих в результаті воєнних (бойових) дій територій України, якщо домогосподарства належать до наступних категорій:

домогосподарства ВПО, які проживали на території громад, розташованих в районах проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації;

домогосподарства ВПО, які знаходяться під загрозою виселення з місця компактного проживання, де наразі проживають;

домогосподарства ВПО, яким загрожує виселення з їхнього поточного житла;

домогосподарства ВПО, які проживають в незадовільних умовах (таких як, площа проживання на одного члена домогосподарства – менша ніж 7,5, відсутні водопостачання, санітарні умови, джерело опалення та інше).

При виборі одержувачів допомоги пріоритет надаватиметься (але не обмежуватиметься) домогосподарствам, які мають у складі:

трьох та більше дітей, віком до 18 років;

домогосподарство з одним опікуном або одним з батьків.

вагітних/жінок які годують;

домогосподарства, які приймають задокументованих дітей без супроводу дорослих;

маломобільних осіб, людей з хронічними захворюваннями та групою інвалідності;

домогосподарства ВПО, у яких внаслідок воєнних (бойових) дій після 24.02.2022 частково або повністю постраждало власне житло.

Розмір відшкодування залежить від кількості членів домогосподарства та складає:

максимум до 12 000,00 грн в місяць (включаючи вартість комунальних послуг), якщо в домогосподарстві п'ятеро та більше осіб ;

максимум до 11 000,00 грн в місяць (включаючи вартість комунальних послуг), якщо в домогосподарстві чотири особи ;

максимум до 10 000,00 грн в місяць (включаючи вартість комунальних послуг), якщо в домогосподарстві три особи.

На Івано-Франківщині таким проектом від повномасштабного вторгнення скористалися понад 1000 сімей з числа ВПО.

Складнощі із працевлаштуванням ВПО залишаються суттєвими. Для деяких ВПО, які працювали в державному секторі ситуація складна, бо офіційно вони не звільнені, тому не можуть піти на нову роботу, але заробітну плату не отримують або отримують значно меншу суму. Вразливою категорією є люди передпенсійного віку. Вони не мають такої підтримки, як пенсійна виплата, а на роботу їх брати не хочуть через вік. Також роботодавці не бажають іноді брати ВПО на роботу, побоюючись, що ті скоро повернуться в свої громади. Існують проблеми із інформуванням щодо вакансій на місцевому рівні та загалом малої їх кількості в невеликих громадах.

01 жовтня 2022 року Міністерство соціальної політики України впровадило у всіх регіонах України Єдину інформаційну систему соціальної сфери⁸⁰, яка спростила роботу та підвищила швидкість надання громадянам послуг соціального захисту. Впровадження Єдиної інформаційної системи соціальної сфери забезпечило централізоване накопичення, зберігання та автоматизоване оброблення інформації, призначення, виплати та формування виплатних відомостей для соціальних допомог, а також заміну та оптимізацію понад 15 застарілих наявних інформаційних систем та реєстрів. Важливо зазначити, що унеможливлення корупційних дій та автоматизація соціальних послуг для громадян, завдяки системі, є важливою складовою ефективної цифрової держави.

Підсумовуючи зазначимо, що цифрова трансформація у сфері соціального захисту ВПО, незважаючи на потребу подальшого розвитку, є важливим досягненням області. Сьогодні все ще існують такі загальні проблеми, які

⁸⁰ Єдина інформаційна система соціальної сфери активно впроваджується по всій Україні. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yedyna-informatsiina-systema-sotsialnoi-sfery-aktyvno-vprovadzhuetsia-po-vsii-ukraini>

можуть бути вирішені шляхом подальшої цифрової трансформації соціальної сфери:

розробка та впровадження алгоритму замовлення будь-яких послуг онлайн сприятиме зменшенню черг до управлінь соцзахисту, часу на отримання послуги та усуненню непорозумінь щодо порядку дій з отримання послуг;

оптимізація системи видачі коштів, зокрема за рахунок впорядкування, планування та здійснення виплат, ідентифікації їх отримувачів; прозорий розподіл і моніторинг видатків; значне скорочення адміністративних видач; повний перехід на електронний документообіг дасть змогу скоротити обсяг ручної роботи з нарахування та виплати допомог через використання застарілих інформаційних систем, зменшить ймовірність помилок, пришвидшить отримання виплат громадянам;

створення налагоджених та автоматизованих процедур взаємодії з банками щодо оперативної виплати соціальних допомог забезпечить доступність й прозорість послуг, які надаватимуться усім, хто їх потребує, на рівних умовах.

Узагальнення цифрових змін, які відбулись в соціальній сфері в Україні загалом та у Івано-Франківській області зокрема, систематизація потреб у сфері цифрової трансформації, слугує основою для визначення подальших стратегічних завдань щодо формування єдиної системи цифрового соціального захисту та сприяє забезпеченню подальшої економічної стабільності соціальної держави⁸¹.

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну Івано-Франківська область зіштовхнулася з безпрецедентним викликом, вона стала епіцентром переміщення людей із областей та регіонів, на території яких відбувались чи відбуваються воєнні дії. Влада, волонтерські організації, бізнес, звичайні небайдужі мешканці кинулись на допомогу, спонтанно реагували на проблеми, які виникали, та намагались задовольнити усі потреби ВПО. Це

⁸¹Пасічник Г.В., Баран М. П. Цифрова трансформація у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб: досвід департаменту соціальної політики Івано-Франківської обласної державної адміністрації. Теоретико-прикладні аспекти розвитку цифрової держави в Україні: матеріали I всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 09 листопада 2023 року) м. Київ: Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, 2023. 204 с. URL: <https://mail.google.com/mail/u/0/?pli=1#inbox/FMfcgzGwHxsbrbCzLmGTcMqmnfdwLkK?projector=1&messagePartId=0.1>

відбувалось без попередньої підготовки, спеціальних стратегій та механізмів, без достатньої кількості фінансових, матеріальних та людських ресурсів.

Переважна більшість ВПО задоволені допомогою, яку вони отримують на місці, та умовами, в яких проживають. Питання надання тимчасового житла (зокрема у місцях тимчасового поселення ВПО) вирішується досить ефективно, проте довгострокове вирішення проблеми забезпечення житлом потребує координації, ресурсів, співпраці з міжнародними стейкхолдерами, а також врахування вимог щодо енергоефективності та екологічності.

ВПО не мають достатньої інформації про допомогу, яку вони можуть отримати, що включає як можливості для проживання, отримання фінансової та гуманітарної допомоги, так і конкретну інформацію для одержання медичної допомоги. Серед професійних потреб ВПО найбільш актуальною є робота за фахом. Саме працевлаштування ВПО є найбільшою проблемою з точки зору влади та громадських організацій, адже в довгостроковій перспективі для людей, які планують залишитись на Івано-Франківщині надовго чи назавжди, питання отримання кваліфікованої та оплачуваної роботи буде суттєвим фактором їх задоволеності.

Нематеріальні потреби для ВПО не стоять гостро, проте в плануванні на довгострокову перспективу їх потрібно враховувати. Це стосується і інтеграції в місцеву громаду, і можливостей для розвитку ВПО та їх дітей, і умов для спілкування та початку бізнес активності.

Влада пропонує бізнесу можливості для релокації, проте бізнес далеко не завжди користується такими можливостями, а Івано-Франківську область розглядає в майбутньому не як основне місце діяльності, а як запасний чи додатковий майданчик. Для влади та громадських організацій у наданні допомоги ВПО можна виокремити дві ключові проблеми: координація допомоги та формування довгострокової стратегії роботи.

Організації вбачають у владі найбільший рівень відповідальності за координацію та налагодження усіх процесів, що стосуються ВПО, зокрема, забезпечення медичною допомогою, житлом, роботою, можливостями для

здобуття освіти. На їхніх плечах також лежить відповідальність за розвиток регіону в цілому. Деякі з учасників дослідження звертають увагу на недостатню залученість влади зараз у ці процеси. Мова йде про менеджмент прийняття переселенців (особливо специфічних груп, на кшталт осіб з інвалідністю чи осіб похилого віку), взаємодію з переселенцями тощо. Окрім того, на думку волонтерів, влада відповідальна за розробку стратегії інтеграції ВПО, розвитку регіону та координацію роботи основних стейкхолдерів. Тактичні кроки, яких вжито до цього часу, спрацьовують ефективно, однак функція довгострокового планування державою не виконана в достатній мірі. Волонтерам вдається приймати швидкі та ефективні рішення без бюрократичної тяганини.

Втім, доля місцевої влади у допомозі волонтерам – дуже важлива. Без неї неможливо налагодити координацію роботи всіх зацікавлених сторін.

Тому впливають такі загальні рекомендації:

1. Потрібно розробити стратегії надання допомоги ВПО, які б комплексно враховували усі елементи допомоги та пропонували конкретні дії для тієї чи іншої групи потреб ВПО. Слід врахувати, що стратегії не повинні базуватись лише навколо матеріальних потреб, беручи до уваги, що низка ВПО планує залишитись у Івано-Франківській області надовго, що означає необхідність задоволення також професійних та нематеріальних потреб, інтегрування у місцеву спільноту. Окрім стратегічних підходів, документи мають містити конкретні заходи із зазначенням відповідальних за виконання та можливим джерелом фінансування. Питання надання допомоги ВПО варто інтегрувати і в регіональні стратегії, плани розвитку.

2. Необхідно систематизувати інформацію про допомогу, яка доступна для ВПО із різних джерел (від влади, громадських ініціатив, звичайних мешканців тощо), а також активно її поширювати (спеціальні веб-сторінки, телеграм канали, брошури, мас-медіа). Активно залучати мас-медіа до поширення такої інформації.

3. Посилити співпрацю різних стейкхолдерів через координацію для забезпечення усіх наявних потреб ВПО, залучення фінансування та уникнення

дублювання у наданні допомоги. Для цього може бути створений окремий майданчик для спілкування, обміну досвідом та узгодження роботи.

4. Комунікувати та переймати досвід інших областей України, які також прийняли багато ВПО та займаються релокацією бізнесу з постраждалих регіонів України.

5. Систематично проводити дослідження щодо потреб ВПО, щоб краще розуміти поточний стан, гнучко реагувати на зміни та планувати свої майбутні дії.

6. Систематизувати інформацію щодо фінансових можливостей для громадських та волонтерських організацій та ініціатив для роботи з ВПО, а також проактивно співпрацювати та заохочувати міжнародні та національні донорські організації розробляти та імплементувати спеціальні програми для допомоги волонтерським організаціям, які працюють з ВПО.

Щодо надання матеріальної та іншої допомоги слід:

1. Облаштувати тимчасове житло для ВПО таким чином, щоб забезпечити базові потреби (готування їжі, прання, прасування тощо), що, з одного боку, дасть можливість ВПО почуватись більше як вдома, з іншого боку, зніме навантаження з людей, які надають допомогу (не буде необхідності організувати приготування гарячої їжі, прання та прасування постелі тощо).

2. Координувати дії з іншими стейкхолдерами (бізнес, міжнародні організації, уряди інших країн, донори, міста-побратими) з питань будівництва нового та переобладнання наявного житла для ВПО, а також використовувати міжнародний досвід з цього питання, зокрема у контексті побудови екологічного та енергоефективного житла.

3. Координувати діяльність надавачів гуманітарної допомоги таким чином, щоб її отримували усі потребуючі, незалежно від того проживають вони в спеціально обладнаних прихистках, чи в приватному секторі, а також ті, хто найбільше її потребує.

4. Особливу увагу приділити роз'ясненню ВПО щодо можливостей отримання медичної допомоги (декларація з лікарем, куди звертатись,

інформація про госпіталі та пункти надання допомоги ВПО, які працюють у Івано-Франківську та Івано-Франківській області, доступність до профільних спеціалістів, які надають спеціалізовані медичні послуги).

Щодо професійних, нематеріальних та спеціальних потреб ВПО потрібно:

1. Виробити спеціальні механізми надання допомоги для людей з особливими потребами та координувати таку допомогу з іншими стейкхолдерами.

2. Допомогти ВПО з працевлаштуванням (інформація щодо актуальних вакансій, консультації з питань працевлаштування, забезпечення тимчасовою роботою, перекваліфікація, умови для роботи мам, які мають маленьких дітей, створення умов для дистанційної роботи). З цією метою можуть бути створені спеціальні центри з забезпечення роботою для ВПО, зокрема з активним залученням як місцевого, так і релокованого бізнесу.

3. Розробляти стратегії інтеграції ВПО у місцеві громади, працювати з ВПО над підвищенням їх соціальної активності. Під час розробки стратегій враховувати проблемні питання, що виникають як у самих переселенців, так і в місцевого населення.

4. Забезпечити офлайн навчання та відвідування дитячих садків, що сприятиме кращій інтеграції в середовище та дасть можливість мамам повернутись до своєї професійної діяльності.

Щодо бізнесу виникають такі питання:

1. Вдосконалити програми та механізми надання підтримки та допомоги бізнесу, який постраждав від війни, та бізнесу, який переїхав у Івано-Франківську область. Підтримка може полягати не лише у фінансовій допомозі, але й також в навчанні, допомозі з переорієнтацією на ринок ЄС та збутом продукції загалом, консультуванні з юридичних та інших питань.

2. Заохочувати релокований бізнес бути екологічно та соціально відповідальним, будувати свою діяльність у відповідності до цілей та тенденцій Європейського зеленого курсу, щоб бути конкурентним на ринку ЄС.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що сьогодні держава і, зокрема Івано-Франківщина намагаються максимально швидко реагувати на виклики і проблеми, які пов'язані із соціальним захистом ВПО. Поряд з цим, основні зусилля держави стосовно удосконалення соціального захисту ВПО мають бути спрямовані у таких напрямках:

розробити комплексний і прозорий механізм фінансування соціального захисту ВПО;

зобов'язати місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування у прийнятті відповідних програм фінансування внутрішньо переміщених осіб на принципах прозорості, ефективності, доступності, гласності;

запровадити державну програму забезпечення житлом ВПО;

створити фонд соціального житла і впровадити прозорий механізм його розподілу.

ВИСНОВКИ

Вивчення теоретико-правових основ історії поняття «внутрішньо переміщена особа» та його значення у міжнародній практиці, наведення нормативно-правової бази захисту внутрішньо переміщених осіб, окреслення інституцій, які займаються питанням соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, проаналізовано внутрішнє переміщення осіб в Івано-Франківській області в період повномасштабного вторгнення за даними департаменту соціальної політики Івано-Франківської облдержадміністрації підтверджують, що вихідну методологію обрано правильно, поставлені завдання виконано, мету магістерської роботи досягнуто.

Результати проведеного дослідження дали змогу сформулювати такі висновки:

1. Відображено історію формування поняття «внутрішньо переміщена особа» та його значення у міжнародній практиці. Окреслено процес становлення та розвитку поняття «внутрішньо переміщена особа» у національному законодавстві, відокремлено його зміст від інших понять, таких як «біженець». Звернено увагу на термін «евакуація».

Підкреслено, що у Керівних принципів щодо внутрішнього переміщення, ВПО – це особи або групи осіб, які були змушені втекти або покинути свої домівки чи місця постійного проживання, зокрема як внаслідок так і з метою уникнення наслідків збройного конфлікту, ситуацій загального насильства, порушень прав людини або природних чи антропогенних катастроф, і які не перетнули міжнародно визнаний кордон.

З 2014 року, а потім з 2022 року Україна зіткнулася зі збройним конфліктом, що призвело до гуманітарної кризи та внутрішнього переміщення значної частини населення. Їхня ситуація досі залишається надзвичайною. Масштабне переміщення людей спричинило серйозні проблеми, починаючи від соціально-економічної інтеграції ВПО в приймаючі громади до їхніх політичних, правових чи психологічних потреб. Це зумовило появу нових проблем та труднощів у державній і, зокрема, соціальній політиці, економіці і різноманітних галузях

інфраструктури, проте, водночас, кинуло виклик українській владі, суспільству і міжнародному товариству загалом на реагування і створення нових, ефективніших заходів допомоги ВПО, що постраждали внаслідок бойових дій, технологій подолання проблем цієї нелегкої категорії громадян, та об'єднало зусилля усіх інституцій для спільного вирішення життєвих труднощів ВПО, та громадян своєї країни в цілому.

В процесі роботи над магістерською роботою аргументовано актуальність дослідження та проведено теоретичний аналіз наукової літератури, міжнародних актів та статистики поширеності явища внутрішньої міграції, реагування світової спільноти на нього та шляхи мінімізації наслідків внутрішнього переміщення шляхом комплексного реагування усіх сфер життя на наявні проблеми. Досліджено сутність та походження терміну «внутрішньо переміщена особа» та його відмінності з біженцями, складність в диференціюванні та розподілі уваги міжнародних організацій на потреби цих категорій населення.

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що наявне в законодавстві поняття «внутрішньо переміщена особа» повною мірою відповідає усталеній у міжнародному праві термінології. Водночас треба розрізняти це поняття із суміжними правовими категоріями, що є в нормах міжнародного права (біженці, особа, яка потребує додаткового або тимчасового захисту), та внести зміни у чинне вітчизняне законодавство стосовно уніфікації термінології. Основними критеріями, що характеризують і відрізняють поняття «внутрішньо переміщена особа» від суміжних правових категорій, є обов'язкове перебування особи на території країни та причини, які змусили особу залишити постійне місце проживання.

2. В наступному підрозділі оцінено нормативно-правову базу щодо захисту внутрішньо переміщених осіб, а саме:

виокремлено ключові зміни у законодавстві: закріплення заходів державної політики на різних етапах внутрішнього переміщення;

окреслено суттєві зміни в соціальних гарантіях для ВПО та підходах до їхнього надання (допомога на проживання, виплата пенсій);

змінено підходи до надання ВПО тимчасового проживання (нормативне регулювання щодо місць тимчасового проживання, програма «Прихисток»; створено рад ВПО (більше 500 по всій Україні); допомога для ВПО починається з етапу евакуації (виплати при евакуації, евакуаційні потяги).

3. Проаналізовано інституції, які займаються питанням соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, а саме: Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство цифрової трансформації України («Портал Дія»), Національна соціальна сервісна служба України, Уповноважений з питань ВПО, департаменти соціального захисту облдержадміністрацій, структурні підрозділи з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, ЦНАПи, уповноважені особами виконавчого органу сільської, селищної, міської ради (у разі відсутності або обмеженої роботи органу соціального захисту та ЦНАПу).

З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну перед системою соціального захисту поставало фактично два основних завдання: підтримання передбачених чинним законодавством соціальних виплат, допомог та пенсій, забезпечення надання соціальних послуг, а також надання підтримки ВПО та особам, які постраждали від збройної агресії.

4. Соціальна сфера Івано-Франківської області, як тилової, впоралася із великим навантаженням щодо внутрішнього переміщення сотень тисяч осіб і надалі тримає тил, адже ВПО прибувають в нашу область і зараз (тільки в меншій кількості). Прикарпаття стало прихистком для понад 150 тисяч внутрішньо переміщених людей. Ще майже 87 тисяч людей перебували у нас транзитом, для яких працювали цілодобові центри.

Зважаючи на велику кількість ВПО, у департаменті соціальної політики Івано-Франківської облдержадміністрації та районних структурних підрозділах соціального захисту населення виникла потреба в оновленні обладнання, щоб здійснювати реєстрацію ВПО, тому забезпечено компактними ноутбуками, які

дають можливість працівникам бути мобільними та працювати без підключення до електромережі. На Прикарпатті від початку широкомасштабного вторгнення близько 100 ноутбуків отримали працівники соціального захисту населення завдяки підтримці UNHCR Ukraine ООН у справах біженців в Україні, таким чином забезпечено 32 % потреби області. Оновлена техніка допомагає пришвидшити процес опрацювання документів на призначення державної допомоги на проживання та оформлення статусу ВПО.

Ще одним важливим кроком у сфері соціального захисту ВПО стало вирішення питання організаційного характеру – збільшено штат працівників та організовано навчання, дотичних до роботи з ЄІБД ВПО (відбулися навчання з працівниками територіальних громад, які відповідальні за надання статусу ВПО). З метою забезпечення належної реалізації прав громадян на соціальний захист в умовах триваючої російської військової агресії, збільшено чисельність працівників департаменту соціальної політики Івано-Франківської облдержадміністрації. Зокрема створено окремий відділ, який займається виключно питаннями соціальної підтримки ВПО області. В області кількість працівників збільшилась з 89 до 116.

Війна принесла чимало сліз та горя в наші міста, села і родини. Забрала життя найкращих і найсміливіших. Однак ми стали більш об'єднані і сильніші. Нас не зламали ні ракетні удари, ні відсутність електроенергії, ні тривалі повітряні тривоги. Ми з кожним днем стаємо впевненіші в нашій Перемозі та поверненні до європейської родини.

5. В області в період повномасштабного вторгнення прийнято ряд позитивних внутрішніх політик стосовно ВПО, а саме:

- затверджено персональний склад координаційних штабів з питань забезпечення реалізації прав і свобод ВПО;
- утворено у області 37 Координаційних центрів підтримки цивільного населення;
- створено 36 Рад ВПО;

- затверджено обласний перелік місць тимчасового проживання ВПО (47 закладів);

- внесено зміни до Комплексної програми в частині соціальної підтримки ВПО, зокрема доповнено її відповідними пунктами.

6. На Івано-Франківщині держпідтримка сфери соціального захисту ВПО на високому рівні, а саме:

- п. КМУ № 332 (щомісячна допомога на проживання): з початку широкомасштабного вторгнення виплачено понад 90 000 ВПО 3 522 954 029 грн, в т. ч. за листопад – 41200 ВПО отримали 1 297 244 000 гривень;

- п. КМУ № 333 («Прихисток»): виплачено 101 400 000 грн, в т. ч. за серпень – 3 100 000 гривень. За вересень 2225 власників прихистили 6383 ВПО (сума – 2 800 000 гривень);

- п. КМУ № 261 – компенсовано комунальним і приватним закладам 57 600 000 гривень. Сума невідшкодованої компенсації становить – 4 600 000 гривень;

- п. КМУ № 280 (розподіл у 2023 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України) – отримали 60 осіб а суму 126 923 439 гривень. Потреба: 78 осіб на суму: 255 867 318 гривень.

7. В області присутні 114 донорів, які здійснюють діяльність за 84 напрямками та забезпечують гуманітарною допомогою осіб, які цього потребують, а саме: засобами гігієни, продуктовими наборами, побутовою технікою, генераторами та сонячними батареями, модульними котельнями, медичним обладнанням, автомобілями невідкладної медичної допомоги, двома автомобілями для перевезення осіб з інвалідністю, єдиним в Україні пересувним пунктом-станцією забору крові; побудовано дитячі майданчики, оснащено інтерактивні дитячі кімнати для навчання та дозвілля дітей, в т.ч. для інклюзивних центрів, надано шкільне приладдя, облаштовано 5 укриттів,

здійснено 176 дрібних ремонтів, а також завершено на 39 об'єктах капітальні ремонти, 14 закладів ще в роботі.

Співпраця налагоджена з Управлінням ООН з координації гуманітарних справ (ОСНА), (УВКБ ООН), МОМ, Чеською організацією «Людина в біді», Terre des Hommes, «Save the children», МОВ ЮКРЕЙН, СОС Дитячі Містечка, Happy Kids, БФ «Рокада», DESPRO, БО «Право на Захист», НЕКА КАРПАТ, БФ «Стабілізаційний Суппорт Сервісез», БО «БФ» Карітас Івано-Франківськ УГКЦ, Карітас Коломия, Івано-Франківська обласна організація товариства Червоного Хреста України, Hilfswerk International, БО «БФ «ЕКШН ЕГЕІНСТ ХАНГЕР», Металаб та багато інших.

8. В єдності вдалося зробити надзвичайно багато на Івано-Франківщині, але є багато викликів, амбітних планів, які слід спільно втілити в життя у 2024 році.

Зараз в області триває робота:

над будівництвом соціального житла для внутрішньо ВПО;

створенням реабілітаційних центрів для дитячого та дорослого населення, яке постраждало від військових дій. Зокрема, єдиного в Україні Центру спінальної травми, реабілітаційного центру для військових та центру «Діти війни».

Війна принесла чимало сліз та горя в наші міста, села і родини. Забрала життя найкращих і найсміливіших. Однак ми стали більш об'єднані і сильніші. Нас не зламали ні ракетні удари, ні відсутність електроенергії, ні тривалі повітряні тривоги. Ми з кожним днем стаємо впевненіші в нашій Перемозі та поверненні до європейської родини.

Завдячуючи всім Захисникам і Захисницям України, які своєю щоденною жертвою та титанічними зусиллями надихають нас на рішучі дії для створення більш якісного та комфортного життя для українців у далекій від активних бойових дій Івано-Франківській області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. БФ “Восток SOS”. URL: <https://vostok-sos.org>
2. БФ “Право на Захист”. URL: <https://r2p.org.ua>
3. БФ “Стабілізешн Суппорт Сервісез”. URL: <https://sss-ua.org>
4. ГО “Громадський холдинг “ГРУПА ВПЛИВУ”. URL: <https://www.vplyv.org.ua>
5. ГО “Донбас СОС”. URL: <https://www.donbasssos.org>
6. ГО “КримСОС”. URL: <https://krymsos.com>
7. Головний сайт Міністерства економіки України URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
8. Департамент розвитку громад та територій, дорожнього, житлово-комунального господарства, містобудування та архітектури Івано-Франківської облдержадміністрації. URL: <https://www.if.gov.ua/struktura/departament-rozvitku-gromad-ta-teritorij-dorozhnogo-zhitlovo-komunalnogo-gospodarstva-mistobuduvannya-ta-arhitekturi>
9. Департамент розвитку громад та територій, дорожнього, житлово-комунального господарства, містобудування та архітектури Івано-Франківської облдержадміністрації. URL: <https://www.if.gov.ua/struktura/departament-rozvitku-gromad-ta-teritorij-dorozhnogo-zhitlovo-komunalnogo-gospodarstva-mistobuduvannya-ta-arhitekturi>
10. Департаменти соціального захисту облдержадміністрацій. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/8506.html>
11. Державне підприємство «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України». URL: <https://www.ioc.gov.ua/dashboardVpo/>
12. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 № 332 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>

13. Деякі питання захисту прав депортованих та внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 червня 2022 року № 740. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2022-%D0%BF#n12>

14. Деякі питання Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб Постанова Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 р. № 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-%D0%BF#Text>

15. Деякі питання надання матеріальної грошової допомоги постраждалому населенню внаслідок підриву російською федерацією греблі Каховської гідроелектростанції: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 червня 2023 року № 626. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/626-2023-%D0%BF#Text>

16. Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 року № 783. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-2020-%D0%BF#Text>

17. Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» Постанова Кабінету Міністрів України від 02 вересня 2019 року № 829. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/829-2019-%D0%BF#Text>

18. Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року № 212. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212-2020-%D0%BF#Text>

19. Деякі питання підтримки внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2023 року № 709. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/709-2023-%D0%BF#Text>

20. Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 вересня 2023 року № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2023-%D0%BF#Text>

21. Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01

вересня 2023 № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2023-%D0%BF#Text>

22. Єдина інформаційна система соціальної сфери активно впроваджується по всій Україні. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yedyna-informatsiina-systema-sotsialnoi-sfery-aktyvno-vprovadzhuetsia-po-vsii-ukraini>

23. Єдина інформаційна система соціальної сфери активно впроваджується по всій Україні. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yedyna-informatsiina-systema-sotsialnoi-sfery-aktyvno-vprovadzhuetsia-po-vsii-ukraini>

24. За даними Міністерства соціальної політики України. URL : <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>

25. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні / Міжнародна організація з міграції (МОМ), січень 2023. URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraina-zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-0>

26. Інтернет ресурс Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. URL: <https://www.unhcr.org/ua/>

27. Капінус О.Я. Особливості державного регулювання міграційних процесів в умовах збройного конфлікту на Сході України. Державне регулювання процесів економічного і соціального розвитку. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 2(53). URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/Trpu_2016_2_22%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Trpu_2016_2_22%20(1).pdf)

28. Керівні принципи Організації Об'єднаних Націй з питань внутрішнього переміщення. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/uk/kerivni-principi-oon-z-pitan-vnutrishnogo-peremishchennya-vseredini-krayini>

29. Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення. URL : <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf>

30. Конвенції про біженців 1951 року. URL: https://leksika.com.ua/12880610/legal/konventsija_pro_status_bizhentsiv_1951

31. Крахмальова К. О. Адміністративно-правове забезпечення статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні: дис. канд. юрид. наук : 12.00.08 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2017. 210 с.
32. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/>
33. Модуль «Реєстр внутрішньо переміщених осіб». URL: <https://tis.if.ua/products/vpo.php>
34. Муні Е. Вирішення проблем внутрішнього переміщення: Параметри відповідальності національної влади / Інститут Брукінгса — Проект Бернського університету щодо внутрішнього переміщення, 2005 р.
35. Національна стратегія з прав людини: Указ Президента України від березня 2021 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1192021-3753>
36. Огляд гуманітарних потреб. Україна. 2021 URL: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/hno_2021-ukr-2021-02-09.pdf
37. Омбудсмен назвав кількість внутрішніх переселенців в Україні. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/12/14/novyna/suspilstvo/ombudsmen-nazvav-kilkist-vnutrishnixpereselencziv-ukrayini>
38. Офіційна сторінка Міністерства соціальної політики. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>
39. Офіційна фейсбук сторінка Івано-Франківської обласної державної адміністрації URL: <https://www.facebook.com/people/>
40. Офіційна фейсбук сторінка Івано-Франківської обласної державної адміністрації URL: <https://www.facebook.com/people/>
41. Офіційний вебсайт Івано-Франківської обласної державної адміністрації. URL: <https://www.if.gov.ua/informatsiia-dlia-vnutrishno-peremishchenykh-osib>
42. Пасічник Г.В., Баран М. П. Цифрова трансформація у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб: досвід департаменту соціальної політики Івано-Франківської обласної державної адміністрації. Теоретико-прикладні аспекти розвитку цифрової держави в Україні: матеріали І

всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 09 листопада 2023 року) м. Київ: Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій, 2023. 204 с.
 URL: <https://mail.google.com/mail/u/0/?pli=1#inbox/FMfcgzGwHxsbrbCzLmGTcMqmnfdwLKk?projector=1&messagePartId=0.1>

43. Питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2018 року № 280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2018-%D0%BF#Text>

44. Портал “Дія. Платформа центрів” URL: <https://center.diiia.gov.ua/centri-so-nadaut-adminposlugi-dla-vpo>

45. Портал «єДопомога». URI: <https://edopomoga.gov.ua/>

46. Портал Дія. URI: <https://diiia.gov.ua/>

47. Портал єРобота. URL: <https://erobota.diiia.gov.ua/>

48. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>

49. Про внесення змін до розпорядження Івано-Франківської обласної військової адміністрації від 18.07.2023 № 278: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 01 серпня 2023 року № 299. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-rozporiadzhennia-ivano-frankivskoi-oblasnoi-viiskovoi-administratsii-vid-18072023-278>

50. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 № 1706. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>

51. Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми “єПідтримка”: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06 березня 2022 року № 204-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204-2022-%D1%80#Text>

52. Про затвердження переліку місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб Івано-Франківської області: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 31 жовтня 2023 року № 432. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-pereliku-mists-tymchasovoho-prozhyvannia-vnutrishno-peremishchenykh-osib-ivano-frankivskoi-oblasti>

53. Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією: Наказ Мінінтеграції від 22 грудня 2022 № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#Text>

54. Про затвердження плану заходів з реалізації у 2023-2025 роках в Івано-Франківській області Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 29 червня 2023 року № 248. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-planu-zakhodiv-z-realizatsii-u-2023-2025-rokakh-v-ivano-frankivskii-oblasti-stratehii-derzhavnoi-polityky-shchodo-vnutrishnoho-peremishchennia-na-perio>

55. Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 2022 року № 333 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2022-%D0%BF#Text>

56. Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 2022 року № 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2022-%D0%BF#Text>

57. Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 № 331. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-%D0%BF#Text>

58. Про затвердження Порядку та умов надання компенсації за спожиті комунальні послуги під час розміщення внутрішньо переміщених осіб у будівлях (приміщеннях) об'єктів державної, комунальної та приватної власності у період воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 року № 261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2022-%D0%BF#Text>

59. Про затвердження структури департаменту соціальної політики Івано-Франківської облдержадміністрації: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної адміністрації від 09.09.2022 № 320. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-struktury-departamentu-sotsialnoi-polityky-ivano-frankivskoi-oblderzhadministratsii>

60. Про затвердження Типового положення про Раду з питань внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 04 серпня 2023 року № 812. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/812-2023-%D0%BF#Text>

61. Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово- комунальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 505. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF#Text>

62. Про облік внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text>

63. Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству у справах ветеранів на 2023 рік, та розподіл у 2023 субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для деяких категорій осіб: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2023 року № 747-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/747-2023-%D1%80#Text>

64. Про розподіл субвенцій з обласного бюджету між місцевими бюджетами: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової)

адміністрації від 15 вересня 2023 року № 348. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-rozpodil-subventsii-z-oblasnoho-biudzhetu-mizh-mistsevymy-biudzheta-2>

65. Про розподіл у 2023 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.05.2023 № 478-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/478-2023-%D1%80#Text>

66. Про схвалення Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.04.2023 № 312-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2023-%D1%80#Text>

67. Про схвалення Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07 квітня 2023 року № 312-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2023-%D1%80#Text>

68. Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2023 № 909-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-2017-%D1%80#Text>

69. Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.10.2021 № 1364-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-integraciyi-v-a1364r>

70. Про утворення координаційного центру підтримки цивільного населення при Івано-Франківській обласній державній (військовій)

адміністрації: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 08 червня 2023 року № 222. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-utvorennia-koordynatsiinoho-tsentru-pidtrymky-tsyvilnoho-naselennia-pry-ivano-frankivskii-oblasnii-derzhavnii-viiskovii-administratsii>

71. Про утворення обласного координаційного штабу з питань забезпечення реалізації прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 29 травня 2023 року № 201. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-utvorennia-oblasnoho-koordynatsiinoho-shtabu-z-pytan-zabezpechennia-realizatsii-prav-i-svobod-vnutrishno-peremishchenykh-osib>

72. Про утворення Ради з питань внутрішньо переміщених осіб при Івано-Франківській обласній державній (військовій) адміністрації: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 31 серпня 2023 року № 333. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-utvorennia-rady-z-pytan-vnutrishno-peremishchenykh-osib-pry-ivano-frankivskii-oblasnii-derzhavnii-viiskovii-administratsii>

73. Про утворення Регіонального офісу міжнародного співробітництва в Івано-Франківській області: Розпорядження Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації від 26 червня 2023 року № 244. URL: <https://www.if.gov.ua/npas/pro-utvorennia-rehionalnoho-ofisu-mizhnarodnoho-spivrobitnytstva-v-ivano-frankivskii-oblasti>

74. Телефони «гарячих ліній» Департаменту соціальної політики Івано-Франківської області та структурних підрозділів з питань соціального захисту населення. URL: <https://www.if.gov.ua/struktura/departament-socialnoyi-politiki/telefoni-garyachih-linij-departamentu-socialnoyi-politiki-ivano-frankivskoyi-oblderzhadministraciyi-ta-strukturnih-pidrozdiliv-z-pitan-socialnogo-zahistu-naselennya-rajderzhadministracij-vikonavchih-komitetiv-miskih-rad>

75. Улянівська спеціальна школа. URL: <http://ulianivka-internat.sumy.sch.in.ua/>

- 76.** Центр прав людини ZMINA. URL: <https://zmina.ua>
- 77.** Чеська гуманітарної організації «Людина в біді». URL: <https://ukraine.peopleinneed.net/ua/>
- 78.** Convention and Protocol relating to the Status of Refugees. URL : <http://www.unhcr.org/protection/basic/3b66c2aa10/convention-protocol-relatingstatus-refugees.html>
- 79.** Further escalation in the Russian Federation’s aggression against Ukraine: Resolution 2463 (2022). Paragraphs 13.6, 13.7. Parliamentary Assembly. URL: <https://pace.coe.int/en/files/31390/html> (дата звернення: 30.11.2022).
- 80.** Humanitarian consequences of the aggression against Ukraine : Resolution adopted by the General Assembly on 24 March 2022 : A/ES-11/2. United Nations. Digital Library. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3966630?ln=en> (дата звернення: 30.11.2022) ; General Assembly Adopts Text Recognizing Scale of Humanitarian Woes Arising from Russian Federation’s Ukraine Offensive as Unseen in Many Decades United Nations. Meetings Coverage and Press Releases. 24 March 2022. URL: <https://www.un.org/press/en/2022/ga12411.doc.htm> (дата звернення: 30.11.2022).
- 81.** United Nations Guiding Principles on Internal Displacement. URL: <https://documentsddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G98/104/93/PDF/G9810493.pdf>

Додаток А

ІНФОРМАЦІЯ									
про кількість облікованих на території України сімей та осіб,									
які переміщені з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції (за даними Мінсоцполітики)									
24.02.2022									
№ з/п	Назва району (міста, району у місті)	Обліковано (осіб)		Особи працездатного віку	працездатні особи (крім громадян, зазначених у абзаці 1 пункту 7 постанови КМУ ВД 01.10.2014 №505		Діти	Інваліди	Пенсіонери
		осіб	сімей		Інші				
1	А	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Богородчанський	82	55	33	26	12	18	7	24
2	Верховинський	31	20	14	13	1	8	3	6
3	Галицький	68	33	20	5	0	26	2	20
4	Городенківський	76	32	35	0	0	12	6	23
5	Долинський	156	65	62	45	4	47	8	39
6	Калуський	37	24	17	1	16	8	2	10
7	Коломийський	72	48	31	20	0	14	2	25
8	Косівський	99	64	48	17	0	22	6	23
9	Надвірнянський	86	48	37	18	0	23	8	18
10	Рогатинський	32	22	12	0	0	4	4	12
11	Рожнятівський	83	46	40	32	6	17	5	21
12	Святинський	59	33	16	12	3	18	7	18
13	Тисменицький	155	35	68	30	0	44	7	36
14	Тлумацький	29	20	7	6	1	2	1	19
15	м.Болехів	18	11	8	6	0	3	2	5
16	м.Бурштин	29	22	13	19	0	6	1	9
17	м.Івано-Франківськ	2303	1482	1179	272	0	609	98	417
18	м.Калуш	173	95	88	3	0	44	7	34
19	м.Коломия	132	64	69	33	0	32	5	26
20	м.Яремче	109	70	60	41	0	21	5	23
	Всього	3829	2289	1857	599	43	978	186	808

Додаток Б

Інформація щодо ВПО (згідно ЄБД ВПО), яких взято на облік починаючи з 24.02.2022 до 01.01.2023 в Івано-Франківській області

№ п/п	Область, з якої перемістилися ВПО	Кількість ВПО
1.	Дніпропетровська	7147
2.	Донецька	14916
3.	Житомирська	3071
4.	Запорізька	10908
5.	м. Київ	28330
6.	Київська	16504
7.	Луганська	5411
8.	Миколаївська	6416
9.	Одеська	2288
10.	Сумська	3122
11.	Харківська	24038
12.	Херсонська	7804
13.	Чернігівська	4439
14.	АР Крим	130
15.	м. Севастополь	17
ВСЬОГО		134541

ДОДАТКИ В і Г будуть копії